

Darleadurioù Kêrvreizh

1974-1975

GOULVEN PENNAOD

**SPLET AN HENVREZHONEG
EVIT AR YEZH ARNEVEZ**

PREDER

Kaier 203

Mae 1976

**SPLET AN HENVREZHONEG
EVIT AR YEZH ARNEVEZ**

Da

Falstaff, Bojeunom, Boto,
Nimbus II hag o freied,
al labour savet evite.

RAKSKRID

Savet e voe al labour-mañ daou vloaz zo a-barzh framm an darleadurioù* kinniget da studierion Kêrvreizh e Paris. Gant aotre hegarat an Ao. D. S. DELORME, renour Kêrvreizh, en o lakaan embann amañ.

Un azgwel 'm eus graet da 'm skrid kent, hep kemmañ nemeur a dra estr eget fazioù anat. A-wezhioù 'm eus roet daveadurioù da labourioù deuet er-maez abaoe daou vloaz, HMSB Roparz HEMON pergen.

G.P.

Les Lillas, 07/10/76

(*) Kredet 'm eus sevel ar ger *darleadur*, diwar *lenn* a veze *le-* e bennrann gwezhall (sl. *ÉC* 11/459-61) hag hervez Kb. *darlith* “lecture” evit ar rakverb. Ra 'm digarezo paotred ar “brezhoneg purju”, ha gant na fello ket dezhe, ne ran foudre kaer.

Taolenn

I. Hollekadurioù

(16 11 74) 5-16

II. Gerioù diwar ar buhezioù-sent

(16 11 74) 17-20

III. Gerioù diwar an diellevroù

(23 11 74) 21-37

IV. Spisc'heriadoù

(14 12 74) 38-62

Berradurioù 63-64

SPLET AN HENVREZHONEG EVIT AR YEZH ARNEVEZ

I

Hollekadurioù

Evel m'en goar an holl, e vez komzet genidik ar brezhoneg e'n tu kornaouek d'ur regenn o vonet a Blouc'ha da Zamgan gant, lakaomp, ur pemp pe c'hwec'h kant mil zen bennak, pe, evit bout resisoc'h, e maezvaou an tared-se. Dic'houest krenn eo ar yezh-se, ha hi freuzet e ken lies teodyezh ha ma'z eus a bennc'hêrioù, koulz lavaret, breinaet he diabarzh gant levezon ar galleg — ha neket en he geriaoueg hepken —, dizesket gant 90 % ag he yezherion, da ezteurel ar pep eeunañ ag ezhommoù ar bed arnevez.

Evel m'en goar an holl ivez, ez eus e-kichen ar brezhoneg genidik, ar brezhoneg “bev” (sañset), ur vrezhonek all, ha hi arveret gant un dek mil zen bennak, yaouank gwall lies, o tont a C'horre-Breizh koulz hag a Oueled-Breizh, stankoc'h o niver e'r c'hêrioù eget war ar maez. Disheñvel vras eo diouzh ar yezh c'henidik, da gentañ dre n'eus genedikted erbet diouti evit ul lod bras ag he yezherion, da'n eil, ha pa ve avihanion ag al lod arall, ar re-sen o-unan ne zalc'hont ket peurliesañ da zibarderioù pennañ o zeodyezh c'henidik. Ur yezh desket eus diouti, o sentiñ strishoc'h pe strizh ouzh ur patrom amfetis, tideloc'h pe didel, a reer ar yezh lennegel anezhi, bet diazezet a-c'houde deroù an 19^t kantvezad war un diaz a deodyezhoù gwalarnel gant tud evel Gonidec, Vallée, Ernault, Mordiern ha Hemon.

Daoust petra bennak a vez lavaret a-wezhioù, e chom kevanaozel, evit un darn vras, ar reizhiad yezhel-se, zoken evit ar re a glemm bout dioute “skrivagnerion bobl”. Diveizadus pe dost e chom peurliesañ evit ar c’henidion. Azonet e c’hell bout ar yezh lennegel, da gentañ, gant ur skarz, o vonet pelloc’h pe bell, ag an elfennoù galleg anatañ bet em silet abaoe an unnekvet kantvezad da heul an darempredoù enk-oc’h-enk bet skoulmet etre hon yezherion hag ar c’hallegerion, pe, resisoc’h, ar c’hallaouegerion, a vastas da’r vrezhonegerion ar gerioù nevez a zioerent a-feur m’em lede ar sevenadur nevez. Ur gudenn a c’heriaoueg n’eo ket hepken, avat, ha meur a dro-lavar estren a zeuas ivez d’ober o neizh koukoug ; deuet int avat da vout ken goet ned int ket merzhet ken gant ar yezherion tra ma chom anat alies amprest ar gerioù end-eeun. Evit gwir, ned eo ket gwall c’hrevus degemer geriennoù nevez e-barzh ur yezh, daoust ma ranker herzel, anat, ouzh un aloubidigezh hollek, dreist-holl pa vez tost a-walc’h frammadur an div yezh ma’z eus un islonk etre stael kevredadel an div bobl. Evit skouer, bout ez eus un eikont dre gant a c’herioù a’l latin pe ar gaskonieg e’n euskareg, met ken disheñvel eo frammadur hemañ ne ra forzh ebet ; diouzh an tu all, ez eus e saozneg un dregantad bras a c’herioù o tont diwar ar galleg, na lakaont e par ebet en arvar dazont spesadel ar yezh, en arbenn da stael politikel ha kevredadel ar riezoù saozneger, daoust da’r saozneg, evel an holl yezhoù germanek, bout tost a-walc’h ouzh ar galleg hag ar romanegoù en e framm yezhel.

Da oa neuze da’r skrivagnerion vrezhonek kar o yezh o deus krouet ar brezhoneg lennegel diwrizeniñ groñs ar “gallegachoù”, intentit ar gerioù re heñvel ouzh ar galleg, ha pa vijent arveret gant an holl yezherion c’henidik a-c’houde kantvedoù marteze. Diegi en devo ar skrivagner, da skouer, da ober gant *memes* (testeniekaet e krennvrezhoneg ba troiennoù a ziskouez e oa diazezet mat), hag outañ ez erlec’hio *hevelep*. Ne ray ket gant *james* (sanket e’r yezh a-c’houde prantad Gregor, da’n nebeutañ, ha koshoc’h c’hoazh, hep mar erbet), rak ma kavo dezhañ n’eo met ur gallegach “euzhus”, evitañ d’e arverañ war ar pemdeiz en e yezh prezegek, hogen ne gilo ket rak *morse*, peogwir ne ouezo ket e voe tennet diouzh ur stumm kornogel ag ar galleg *morceau* (*morsel* e’n 12t kvtd) ; *chom* ha *kas* a hañvalo dezhañ gerioù “brezhonek-rik”, “pur jus” evel ma leverer,

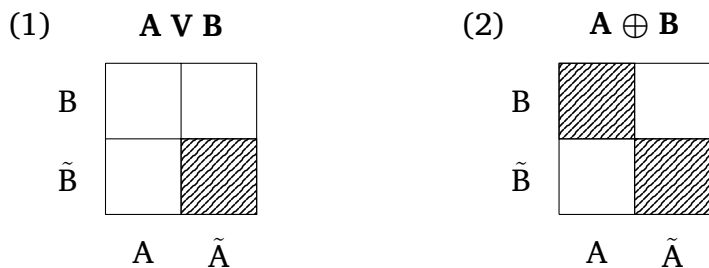
— ar pezh ez int e gwir, ken pell m'emant e'r yezh — ha zoken “keltiek rik”, ar pezh n'int ket, pa dennont o orin, a-getep, diouzh krGl. *chômer* ha *chacier* (ranny. *cacier*)... Lieskementiñ a c'hallfed ar skouerioù.

Un eil azon ag ar brezhoneg lennegel eo an tech da ober gant gerioù a hañvalont “mat”, o tont a forzh petore taread ag ar brezhonegva. Da skouer, ur paotr a C'hroñvel, Glenmor e anv, hag eñ o klemm ober gant ar brezhoneg “bev” ag e barrez, a implijo ar ger *koskor*. Heman a greded marv-pik abaoe mill bell zo ; n'en c'haver nemet ur c'hwec'h gwezh bennak e krBr., ha Pelletier a skrive diwar e benn : “ce mot n'est plus en usage que parmi les vieilles gens”. Padal, e 1876, oc'h ober un enklask e Sarzhav, hag o lakaat displegañ gant ar yezherion mojenn ar mab prodik, e kleve Ernault /ag ɔn ta:d due la:rət d i xoskor/ *hag an tad en doa lâret d'e c'hoskor*, o tiskouez ur furm gant *g-*, anavezet a du 'rall e krBr. *gosgordd* (Rc 3/59). Ur skrivagner tost d'e farlant evel Herrieu a ra a-wezhioù gant *beure*, e-lec'h *mintin*, o c'houzout ervat ez eo dianav ar c'hentañ e brezhonegoù ar gevred, peogwir e kav dezhañ ez eo “brezhonekoc'h” eget egile.

Amañ ivez e c'hallfed lieskementiñ ar skouerioù. Merzhet a reer evel-henn amprestadurioù dieub gant ar skrivagnerion war blaenenn ar gevadegezh, hini an egor, mar fell deoc'h. Ken pouezus all eo bet ar re war sturienn an dreadegezh, hini an amzer. Mui-ouzh-mui, abaoe ar *Sketla* pergen, e weler ar gerioù krennvrezhonek aet da get o tont en-dro en arver e'r yezh lennegel : a-walc'h eo teurel ur sell ouzh geriaouegoù ar *Sketla* evit e verzhet. N'eo ket gerioù hepken, furmadoù alies. Ar rakger *he-* da skouer, bet miret hepken e furmadurioù skornet evel *hedro*, *habask*, *hegasus*, *pe*, e BrW., e troioù hiron evel *hegomzapl*, *hejaojapl* : abaoe pemont vloaz en en c'haver e gerioù niverus hag o niver war gresk atav er yezh lennegel ; a varv da vev eo em savet hag eus ar bividikañ zoken. Pelloc'h oar aet. Kalloc'h, da skouer, ne zouj ket monet betek an henvrezhoneg hag ober gant *feleun* (BrW. '*felan*'), diwar hBr. *fidlon* /fidlen/, *klod* diwar hBr. *clot*, *clut*. Damfaziañ a ra ivez a-wezhioù : a p'en devije treuzvevet e vije aet hennan da **kloud* kentoc'h ; adsevel adanvoù evel '*dilavaradoe*' (sl. hBr. *Matuuido* /madwidwe/) n'eo ket gwell : daet e vije da *dilavaradoù*. Anat eo e voe levezonet gant Kb. *clod* hag *-adwy*. Puñsañ a rae dichipot ba *Chrestomatie bretonne* Joseph

Loth, ha piv a gredfe nac’h ober hiziv gant *klod*, daoust petra bennak ma vez lavaret *gloar*, pe ur stumm kevatal, gant an holl abaoe an 12t ktvd. marteze ?

Piv, a du ’rall, a gredfe bout diarvar pa gemenn marv ur ger ? Tuchant hon eus gwelet skouer *koskor*. Setu unan all. Un nebeut bloavezhioù zo, o studial kudennoù a boelloniezh, e kejis gant ar ger-benveg *pe*. Daou ster disheñvel zo dezhañ. Pa lavaran “digor vo Kêrvreizh da’r studierion vrezhoneg *pe* da izili ar gevredigezh” e verk *pe* ur c’henstag, rak ur studier war ar brezhoneg a c’hell, war un dro, bout ezel ar gevredigezh, studierion zo n’int ket, hag izili zo nag int ket studierion. Lavaret e vo en hon eus amañ ur “*pe* endalc’hel”. E’n enep, pa lennan war roll-meuzioù un dinell “keuz *pe* frouezh”, e komprenan e’m eus da zibab etre an eil re hag ar re all ; *pe* neuze a verk amañ un dazeilad, ha “*pe* ezdalc’hel” a reer dioutañ. Ent poelloniell e vo aroueziet *pe* endalc’hel gant V (“ve-meur”) ha *pe* ezdalc’hel gant $\oplus$ (kleze argorell), ha mar skriver $\tilde{A}$ (“a-meur ustonnañ”) ar pezh a lenner “an-A”, evit merkañ “kement tra e’r prezeg n’eo ket A”, pe “faos eo A”, e c’hello bout dezluniet evel-man an daou *pe* :

An dazeilad a c’hallfe bout eztaolet “bezet A, bezet B”, met spletusoc’h eo en devout ur stagell eeun (evel e latin : “A *aut* B” ezdalc’hel $\neq$ “A *uel* B” endalc’hel), hag o lenn geriadur Fleuriot e kavis (DGVB 272), hBr. *nóu*, o klotañ gant Kb. *neu* “pe”. Aet e vije da nBr. *no*, moarvat, sl. Hbr. *ou*, nBr. *o*, Kb. *eu* raganv-gour 3. ls., ha blotaet vije bet goude *no* evel e Kb. E lec’h ebet avat ne gaved roud anezhañ er brezhonegoù abaoe dibenn an henvrezhoneg. Soñjal

a c'halled e *na* (sl. GIB 2315), mes hemañ ne gaver nemet gant un nac'hañ, ur goulennata pe un estlammata. Ent etimologek, marteze a-walc'h, e vijen bet tuet da ober gant °*no* (gant ar c'horan ° e verkan ar gerioù ne hañvalont ket bout treuzvevet, betek gouzout) evit ar ster endalc'hel, met, ar c'henstag o vout stankoc'h eget an dazeilad, e kavis gwell miret *pe* gant ar ster endalc'hel hag arverañ °*no* gant ar ster ezdalc'hel.

A dra sur, me'm bije klevet, forzh penaos, un aridennad kunujennoù digant “paotred ar brezhoneg bev” dre ma saotren, ma chimikaen, ma sañskrit-ekaen yezh voumounet hon zadoù kozh, mes n'on ket gwall chalet gant hevelep arguzennoù : dioueriñ a raen ur skritell, kavout unan, ha mat pell zo.

Hama ! n'eus ket pell ez embanne ar C'hel. Dr. Wolfgang Dressler (bet desket gantañ brezhoneg e Kêrvreizh, by the way), “Eine südbigudenische Geschichte in Allegrostil” e ZCP 33/114-127, anezhañ treuzskrivadur soniadoniel strizh un danevell bet kontet dezhañ e Ploueveur-Kernev, e-pad an hañv 1972, gant ur brezhoneger a-vihanik. Ha setu ma lennan, §27 : [ə vɥ'gã:lə # ,vɔj 'bijɪp hwã # 'p'œm: nɔ 'fœx blə] “Die kinder waren noch klein, 5 bzw. 6 Jahre” eleze : *ar vugale oa bihan c'hoazh, pemp no c'hwec'h bloaz* ; gant an notenn : “nə ‘und/oder’, kymr. *neu*” An droidigezh-man “und/oder” ne oa ket reizh, rak “*pe* ezdalc'hel” hon eus, evel m'en diskouez troidigezh ar skrid gant “beziehungsweise” = “a-getep” mes n'eus arvar ebet en hon eus amañ kevelep brezhonek Kb. *neu*, eleze *no* (a c'haller hiviziken skrivañ hep koran), a greded bet marvet a-c'houde 10t ktvd. ! Goude-henn ne'm bo morc'hed erbet ken d'ober gant *no* : ur ger “brezhonek bev” eus dioutañ !

An danevell ez on o paouez kontañ a sav ur gudenn all. Mard 'm eus bet un ezhomm-yezhañ nevez (enebiñ *pe* ezdalc'hel ouzh *pe* endalc'hel) hag ac'hann un ezhomm-geriañ, ez oa dre ma pleustren war un danvez bet manet diergerzh gant ar prezeg boutin ; er gomz eeun e c'hellin atav lavaret “keuz pe frouezh 'm bo da zibenn-pred” hep na savfe re a zisplannder evit an neb a selaou ouzhin, hogen, amañ ha bremañ, pa ran war-dro ar boelloniezh, eo ret groñs lavaret “keuz no frouezh” rak “keuz pe frouezh” a dalfe a c'hallan dibab 'm bout “keuz ha frouezh”

“keuz hep frouezh” “frouezh hep keuz” an dra nemetañ o vezañ berzet din zo “na keuz na frouezh”.

Amañ e kejer enta gant un trede rummad a vrezhoneg, ar yezh kalvezel oc’h ezteurel an ezhomm-yezhañ a sav diwar pleustr ar gouezoniezhoù hag ar c’halvezerezhioù a-vremañ, bezet dioute naturouezoniezhoù pe vredouezoniezhoù. Evit ar re gentañ, lakaomp ar fizik, ar gimiezh, an nukleonik, da skouer, lod brasañ ar gerioù nevez a ziouerin a gavin spletusoc’h pegañ ouzh o anadennoù ur skritell bennak tennet diouzh ar c’heriaoueg etrevroadel : farad, natriom, foton, &a. hag ar pep etrevroadelañ ar pep gwellañ. Pa reer avat war-dro ur vredouezoniezh bennak, ar gevredadoniezh,, lakomp, e vez kempleshoc’h an traoù, dre ma tenn da berzhioù bredel, anienel, ha ma ve risklusoc’h etrevroadelegañ ar meizadoù-se, anezhe derc’houezadur strollennel o tont a zeun ar genel. Setu perak e voe klasket dalbezh reiñ dezhe un deanvadur brezhonek.

A pa na veze ket kavet ken ur ger brezhonek bev, e klaske Ernault, Vallée, Mordiern, ha re all ’n o raok endeo, ur ger krennvrezhonek pa veze unan. Abaf a-walc’h, e kredent kinnizien diouzh ret ur ger tennet diouzh ar c’hembraeg. Diwezatoc’h, un evel Kerverziou a furchas ivez ba’r c’herneveg. An holl hentoù-se a vez pleustret hiziv c’hoazh gant o heulierion. Amañ ema ret dimp bout uvel kenan : pet den a ra gant “trede derez ar brezhoneg” ? Pa livirin ur pemp kant bennak e vin a-uc’h da’n devoudel, ’m eus aon. Met war ar pemp kant-se, an tri c’hant-se, marse, ema diazezet pep dazont eus ar brezhoneg, rak, hepte ha hep o farlant arbennik, na pegen barbar e c’hell seniñ ouzh divskouarn an avihanion a oar o yezh diwar varlenn o mamm, ne vo ket a vrezhoneg ken, rak ne vo ket mui ezhomm anezhañ.

Pe hentennoù a heuliad betek bremañ ? Lakomp er-maez un nebeut gerioù evel *awen* bet treuzskrivet rag-eeun diwar ar c’hembraeg gant ur barzh brudet bennak (Ivortig Picard marteze a-walc’h), a vije bet *aven e stumm gortoet e brezhoneg, pe ur re tennet diouzh BrW. ha chomet digomprenet evel ‘*dameuc’h*’ (BrW. ‘*dameuh*’) e-lec’h *damouezh* (sl. GMB 142), e klaskad atav reiñ da’r gerioù amprestet ar stumm o devije bet hervez pennaennnoù emdreiñ ha skrivañ ar

genyezh. Da skouer, pa zeuas da soñj X³ ne gaved ger brezhonek bev azas evit ez-teurel ar meizad a gaved neuze gant ar galleg “signe, marque, symbole”, e taoljont o selloù ouzh krBr. *argoez*, *argouez*, hogen gant e wiskañ hervez e “emdro a vije”, *arouez* ; heñveldra, krBr. *cougant* a skrivfer °*kaougant*, &a.

Keit ha ma klaskad an “nevezc’herioù” e’r brezhoneg krenn pe rannyezhel, ne voe ket gwall ziaes o adwiskiñ giz bremañ. Met setu ma c’hoarvezas dek vloaz zo un darvoud bras en istor ar yezh : kavidigezh, gant Léon Fleuriot, kantadoù ha kantadoù a c’herioù henvrezhonek, strewet evel spisc’heriennoù en ur pemont dornskrid bennak, hag i o taveiñ d’ur gevredigezh vrezhon balc’h hag emren, o pleustriñ, diouzh ret, en he yezh, holl skiantoù he frantadelezh. Ur vengleuz espar a gave eno an holl re a glaske azasaat hon yezh ouzh ezhommoù hon amzer.

Unan eus ar re gentañ ouzh e gompren voe Yann Blerger, eleze Olier Mordrel, a embannas ul levrig talvoudek bras a oa e anv *Eus an henvrezhoneg d’an nevez-vrezhoneg* (HY 44-45, 1965). “Va mennad-me, emezañ, n’eo ket bet addisplegañ en ur grennañ anezho, al labourioù meneget. Ned on ket eus ar re a studi ar yezhoù keltiek kozh evito o-unan. Va fal n’eo ket hini ur skiantour, met hini ur c’hadyezhour. Me a stou war ar skridoù kozh, dre ma ouzon ervat e kavin enno alc’houez meizidigezh kevleun ar brezhoneg bev hag ivez an dafarad hon eus ezhomm d’e adsevel en e glod”. Ur si bras zo gant al levrig-se avat : n’eo ket chalet betek re Olier Mordrel gant savelennoù an drevouezhiadoniezh, ha meur a wezh e lez ar ger henvrezhonek hogozik gant ar stumm en doa en 9t ktvd., o tilezel evel-henn unan eus pennaennoù diazezetañ ar sevel gerioù nevez diwar elfennoù kozh : bremanekaat reol o furm.

Setu avat ar pezh ’m boa klasket ober un tammig araozañ en ur embann en *Ar Stourmer* un “teñzor an henvrezhoneg”, ma lakaen an holl c’herioù diskleriet gant Fleuriot — war bouez unanig bennak re ziasur e stumm pe e ster — “evel pa vijent” bet treuzvevet betek hon amzer. Ur rann hepken eus al labour a voe moulet, kent nad aezh ken trididik da get ar gazetenn brizius-se, mes an dilerc’h a likis etre daouarn paotred K.I.S. ha ne voe ket kollet enta ma labour.

Tud zo a c’houlennas ganen e lakaat peurembann. Ouzhpenn al labour a

c'houllfe diganen un hevelep embreg, — hag al landreant ac'hanon a gil dirazañ —, ne gav ket din e ve fur, rak ur reolenn aour zo da'r sevel gerioù “nevez” : tremen hep o sevel bewezh n'eo ket ret groñs ! Ha, 'm eus aon, re dechet e vezer da nevezc'heriaouiñ a galon sart ha diezhomm kaer. Petra vije neuze gant ul levrig-dorn o kinnizien nevezc'herioù evit ur bennozh Ogmios !

Ned oar ket avat evit dioueriñ ar skoazell bet profet dimp gant al labourioù Fleuriot, nemet ez eo ret em voaziañ ouzh an ober gante. Tu 'm bo, a-benn nemeur, da gomz hiroc'h a-zivout ar gerioù nevez, pe, ent hollekoc'h, geriadoniezh ar brezhoneg. Hiziv ne rin nemet war-dro an henvrezhoneg.

An testennoù henvrezhonek deuet betek ennomp a c'hoarvez eus daou rummad :

a) an anvoù-tud pe -lec'hioù strewet amañ hag ahont e buhezioù ar sent pe an diellevroù e-mesk ur skrid latin. Da skouer :

Buhezioù sent : *Ampnis* (stêr), *Briocus* (a.d.), *Coetlann* (a.l.), *Conomorus* (a.d.), *Letauia* (a.l.), *Towoedocus* (a.d.), *Wrmonoc* (a.d.).

Diellevroù : *Uurmhaelon* (a.d.), *Anauhocar* (a.d.), *Beduu* (a.l.), *Arthur* (a.d.), *Uuasbidoe* (a.d.), *Breselcoucant* (a.d.), *Budmonoc* (a.d.), *Uuincalon* (a.d.), *Liscelli* (a.l.), *Roencomal* (a.d.), *Dalitoc* (a.d.), *dilisid*, *Doithanau* (a.d.), *machtiern*, *Rachenes* (a.l.), *tigran*, *lettigran*, *enepuuert*, *Gleuuethen* (a.d.), *Moruueten* (a.d.), *Haeluuobri* (a.d.) &a. N'eo ket niverus an anvoù-boutin, evel ma weler.

b) Ar spisc'heriadoù, anezhe displegadurioù hir pe hiroc'h lakaet gant ur manac'h bennak e-kichen ur ger latin evit diskleriañ e ster. Setu skouerioù :

- credentes, sed ultra nostri curam :: *critim bot in nem na mui*
- in ordine, nul siderum cursum :: *in cernac hadui i oit a bid inter solem et lunam*
- in cuius territorio :: *in dicomit tegrans.*
- Pendere poenas Cicropidae :: *sex homines atthalent ino hac un toguisoc cantdo.*
- *Dadarued epac(dou) XXV, int rid ou mod, i pop un na(u)decant hit bit ; nam is em ret ec istius circuli : heruid XXou, ut sint menn o rit(ec) usque ad reuisionem.*
- Quas et proximo secuturas :: *is amal it duducer memor.*
- Substantiam :: *solgued.*
- Quadrais quinquis :: *in pemp guar dou ucent.*
- Humili sole :: *in pan bid isel houl.*
- *Naudecmet bliden, post IIII Id. decemb., atareg debider trei dichrou anni.*
- Non deposuit :: *ne discarthas.*
- Nubes latibulum eius nec nostra :: *is mui dis hacet i dre(h) bei cemin(t) tronni sed hoc celus est dici.*
- Memoriter tenet, excepto eo quod eosdem circulos :: *is ret dido em gudbut alcam a ois ino nepot cemaruidtit.*

Evel ma weler da'r c'hentañ sell ez eus un diaester : ar spisc'heriad n'eo ket peurliesañ, e'r frazennoù dreist-holl, troidigezh strizh ar pezh a zisklaer. Div wezh n'hon eus ket meneget amañ zoken ar gerioù latin spisc'heriet.

Ar pezh a ranker ober evit kregiñ eo klask gouzout pe dalvoudegezh skrivadoniel a veze gant ar skrivennoù (= letrad, lizherennoù). Anat eo ne veze ket strizh furm ar skrivadoù (“grafemoù”) dezhe, a-wezhioù, lies skrivenn (“graf”). Adaozañ ar skrivad a ranker. Da skouer, e’n anvoù divoutin, e kaver kichen ha kichen, evit envel un hevelep den : *uueten, ueten, gueten, uuethen*. Diwar geñveriañ gant gerioù all (*buorth, buort, buorht ; uuert, guerth ; guinn, uuin*) e c’haller dezastum e oa ur skrivad arall a *zivizer* ivez notañ {uu}, dezhañ ar skrivennoù *uu, u, gu*, hag ur skrivad arall a *zivizer* ivez notañ {th}, dezhañ ar skrivennoù *th, t, ht*. Mes pep skrivenn *t* ne glot ket gant ar skrivad {th} : a-wezhioù n’eo met un arallskrivenn eus {d} (sk. *permet, permed*), liesoc’h c’hoazh e klot gant {t}, met daveiñ a ra ur wezh bennak da {nt} (sk. *cobrant, -cubrat*). Ur gudenn a zielfennerezh kenaozel n’eo ken, a c’hell bout hir a-walc’h ha n’oar ket evit kas da benn dalbezh pa chom digenvez ur stumm bennak.

Betek bremañ, n’hon eus graet martezeadenn erbet a-zivout distilherezh ar skrivadoù. Lavaret e reomp “distilherezh” ha neket “distagerezh” (sl. LAVA-01/15) rak marv-mik eo an henvrezhoneg ha biken n’hon bez tu da anaout penaos an henvrezhonegerion a gomze o yezh, pe arliv a roent, evit skouer, da’r pezh a skrivent a ([a] ? [å] ? [ɑ] ?), sl. *Ct 7/251*, evezhiadenn Roparz Hemon. Hogen, diwar enebiñ ha keñveriañ ar skrivadoù e c’haller bezañ asur e tiforc’hent ar vouezhiad /a/ (na petore son resis oa dezhañ) diouzh ar vouezhiad /e/, ar mouezhiadoù /o/, /i/, /u/, &a. Gwelet a reer, da skouer, gerioù a vez skrivet dalc’hamat gant *i* (*rim, cic*), re arall gant *e* dalc’hamat (*leg, enep*), re arall c’hoazh, gwezh gant *i*, gwezh gant *e* (*inis : enes ; lim : lem*). Lavaret vo bet e studi ar skrivadoniezh en hon eus tri skrivad disheñvel, a c’haller notañ, diwar ziviz, a-getep : {i}, {e}, ha {î}.

Ur gentañ martezeadenn a reer neuze : gouzout a reomp ez eo deuet ar skrivañ da’r Vrezhoneg a-dreuz boazioù skriv ar Romaned evit al latin ; da soñjal eo enta e treuzskried ar mouezhiadoù brezhonek gant ar skrivennoù latin a glote ar gwellañ. Ac’hann e livirimp en hon eus : {i} = /i/, {e} = /e/; mes pa veze en henvrezhoneg soniadoù na glotent strizh na gant La. /i/ na gant La. /e/, tost war un dro avat da’n eil ha d’egile, e rae ar skrivourion gwezh gant hemañ,

gwezh gant henhont, ha setu perak e vezer techet da welet en {i} un /I/, eleze “i digor tre pe e serr tre”. Heñveldra, ar vouezhiad wirhañvalañ o klotañ gant {th} a oa /θ/, soniad dianav da’l latin, heñvel ouzh pe tost da Sz. *th* e *thin*, ur skrivenn homañ a veze boaziet e yezhoù europek all ar prantad-se (hengembraeg, hensakseg, &a.).

Ouzhpenn skoazell ar reizhiad skrivadoù, e c’hellomp bout skoret gant anaoud-egezh ar brezhoneg a vremañ, dilerc’hiad an henvrezhoneg, ha gant ar saveleñnoù trevouezhiadoniel bet diazezet gant ar genyezhoñiezh keltiek, diwar geñveriañ ar c’hembraeg hag ar c’herneveg pergen. Pa welomp, sk. {inís}, eo diaes chom hep soñjal e Br. *enez*, KrBr. *enes*, Kb. *ynys*, Kn. *enys*, dreist-holl p’ema o spisc’heriañ al La. *insulam* ; hBr. *rim* {rim} :: La. *summa* zo aet da get e nBr., ha zoken e krBr., mes Kb. *rhif*, hIw. *rím* a ziskouez war un dro ster resis ar ger hag ivez talvoudegezh {m} = /ṽ/ e *rim* {rim} /rĩv/, ha neuze, hervez ezhommoù ar brezhoneg arnevez e c’hallfer advevaat hBr. *rim* evel °*riñv* ha sevel deveradurioù diwarnezhañ. Lenn a reer e DAFA-64/104 an nevezc’her *riñvenn* didermenet evel : “(Jed) kement lavarenn displeget e termenoù jedoniezhel, sk. x²y zo ur riñvenn atalouriezh, LMT² zo ur riñvenn ventawouriezh”.

Daoust da se, ne dal ket e c’haller lenn ha kompren an testennoù henvrezhonek ken aes all evel ur skrid a vremañ pe grennvrezhonek, pell ac’hann. Divinout a c’haller ar ster, a-wezhioù, hep mui. Gwiroc’h eo c’hoazh evit a sell ouzh an anvoù-tud hag an anvoù-lec’hioù ; pa gejer gant furmoù evel *Haelhocar*, n’eo ket gwall ziaes e zielfennañ : *hael* “id.” + *ho-car* “hegar”, mes zoken pa c’haller kompren pep elfenn e c’hell bout forc’hellek ster ar ger kevreet. Kemeromp *Ritiern*, da skouer ; anat eo en hon eus °*ri* “roue” + *tiern*, mes evit an hollad e termfer etre “priñs (eus ti) ar roue” “priñs (a zo evel ur) roue” “penn-roue” &a. Diaesoc’h e c’hell bout c’hoazh : *Gelhibel* ? An diwezhañ elfenn *-bel* zo moarvat da geñveriañ gant krBr. *bell* “brezel” mes *Gel-hi* ? Tostaet eo da hKb. *Gelhi*, *Gelhig* ; soñjal a reer e *hi*, *hig*, < **sigo-* < **sego-* a sinifie “trec’h” “herr”. Kinnig a c’haller “an hini gell trec’hour en emgann”??? Da c’houzout avat ha gwir eo. Merzhet ez eus bet pechañs pegen lies hon eus graet gant ar verb “gall-out” e’l linennoù a-zioc’h. Da dimp plegañ da zic’houzout meur a dra. Heñvel

eo evit gerioù zo a gaver er spisc'heriadoù. Da skouer, *adon* a hañval bout e ster “arouez an arouezkelc'h” ha tostaet eo bet gant Fleuriot (DGVB 55) da'r ger rouez krKB. *addon* “special attribute”. Setu perak e voe advevaet en *azon* “arouez, merk deznaouiñ, doare dezverkus” (DAFA-St/18) ha diwarnezhañ devedurioù evel *azonadur*, *azonañ*, *azoniad*, *azonus* (l.m.). Nouspet gwezh ez eus bet graet gante, ha neoazh, hervez Guyonvarc'h (OTC 20/360-2, DEB 148-9) ne ve anezhañ met apokopenn an hebreeg *ădonāy* “aotrou” hep an disterañ roudenn a “geltiegezh”ennañ. Gwir eo n'eus bet den evit reiñ ur gerdarzh all, mes, evel m'ema e kendalc'hfomp d'ober gantañ dre m'hon eus d'ober anezhañ.

Pouezusoc'h eo c'hoazh studi ar yezhadoniezh, eleze ar yezhadoù oc'h azonañ ar gerioù (evel /liester/, /gour/, /or/, &a.), ha dreist-holl an ereadoniezh, mes, siwazh, re zibaot eo niver ar frazennoù bet deuet betek ennomp ha da vo dimp, amañ ivez, plegañ da zianav kalz traoù.

II

Gerioù diwar ar buhezioù-sent

Adkemer a refomp bremañ ar skouerioù bet roet a-zioc'h ha klask o dielfennañ hag o disklaeriañ. Goude bout bet i lakaet e skritur skrivadoniel, e vint displeget hervez o mouezhiadoù ha, neuze hepken, jubennet, e'r feur ma c'haller e ober. Arabat kuzh avat e vo arvarek lies a-walc'h.

Ar gerioù a gaver e buhezioù ar sent a ziskouez alies un dibenn latin n'en deus tra da welet gant ar brezboneg, zoken an henvrezhoneg, rak aet oa da get an dibennoù kozh, e'r yezhoù predenek, war-dro dibenn ar 5t ktvd. ha hanterenn gentañ ar 6t ktvd. (LEBB 631hh.; 695h.).

1. *Ampnis* : {amn} /aṽṽ/, furm wan (?) ar ger a gaver e Kb. *afon*, Br. *avon*, *aven* “stêr”, anv ar stêr *Aon*, testeniekaet diwezhatoc'h evel *Hamn* {amn} gant un *h*- didarzhel. Ar merk /ṽ/ zo hini un /n/ sonennel, hag ar Pr. /m/ etre sonennoù a droas da /ṽ/ e'r 5t. ktvd. (CB 96 ; LHEB 560). Mes aman e sav ur gudenn all : an holl yezhoù Ie. (indezeuropek) a ziskouez *Aeb- “dour, stêr”, ha neket *-m-*, sl. hIw. *ab*, *abann*, Bv. *Abona* (IEW 1). N'eus nemet e latin ma kaver *amnis*, o tont ivez eus un hLa. *abnis : n'eus arvar abet ez eus bet aman ul levezon eus ar skritur (ha distagadur ?) latin, ken ma'z eas Vendryes betek soñjal e c'hallfe ar ger bout “un simple emprunt au latin” (LEIA A-5). Hep monet ken pell, kemmesk zo bet a dra sur, rak diaes eo krediñ e'r “furm wan” ijinet gant Loth.
2. *Briocus* : {brioc} /brieg/ ; deuet eo da vout *Brieg* (S.) ; ur ger savet war *bri* eo a dal “bri gantañ”, gant an dibenn Pr. **-ākos*, deut da ktBr. */o :g/ ha,

da c'houde *-euc, -ec* ~ *-ek* /-eg/. Gant an arouez /e/ e verkomp an /o/ hir hag araokaet izel, aroueziet ivez /o_o/ gant Jackson (HPB 11) hag /ō / gant Fleuriot (VBEG 40). Advevaet eo bet nevez zo an adanv *briek*, troet “doté de prestige” (DGYA A-2/27), a-unan gant *briad* “dignitaire”, *briegezh* “dignité” (id.), *gouvriad* “notable” (DGYA A-3/15), *gouvriadel* (EMSA 84/406), &a. Evel anv-den, un hipokoristeg eo hBr. *Brioc*, diwar Pr. *brigo-maglo-s, ennañ *maglo “priñs”, aet da hBr. *mael, mail*. Anv klok Brieg a ve *Brivael “priñs enorus”. Er yezh arnevez ez eus bet tennet korvo eus an elfenn-mañ evit envel ofisourion al luoz brezhon (da zont...) : *mael* “koronal”, *advael* “letanant-koronal”, *maelgadour* = “général d’armée”, Al. “Generaloberst” (LAVA-03/85). Sl. RC 29/237.

3. *Coetlann* : {coitlann} /k(oI)dlan:/. Jubennet eo (Buhez Gweltaz 27) “quod sonat interpretatum ‘monasterium nemoris’”, eleze “manati (*lann*) ar c’hoad”. Evit an elfenn gentañ, hBr. {coît}, Br. *koad*, n’eus tra da lavaret, ken anavezet eo. An eil avat, {lann} a dalveze da gentañ “lec’h” ha da c’houde “lec’h sakr” (VDEG 391) ; e gavout a reer e lies anv-lec’h a veze e’n orin lec’h repu ur manac’h bennak, sl. NFBT xxii. Miret eo bet e Kb. sterioù damheñvel : *llan* “church, parish, village” (GM 298), hag ivez “the part of a village near a church” en anvioù-lec’hioù : *ffair y llan* ‘foar al lann’ = Llanllechid (WVBD 341).
4. *Conomorus* : {conomor} /koñver/. Kavout a reer stummoù koshoc’h evel *Chonomoris*. An holl pe dost zo a-du evit gwelet en elfenn gentañ Pr. **cuno-* “uhel”, sl. hBr. *cun runt* : : “uorticem montis” “krec’h ar run” a vije hiziv °*kon run* (DGVB 125) ; sl. ivez Kb. *cun* “aotrou” hag an anvioù evel *konan*. Evit an eil rann, ne hañval bout arvar ebet e ve **māro-* “meur” (HPB 125).
5. *Letauia* : {l̥tau} /l̥daw/. E buhez Gweltaz 16 e lenner : “in Armorica quondam Galliae regionem, tunc autem a Britannis a quibus possidebatur *Laetauia* dicebatur”. An anv roet da Vreizh neuze gant ar Vrezhoned ha bet miret e Kb. *Llydaw*. Adsavet oa bet nBr. *Ledav* diwar skouer heman, met ne hañval ket bout graet berzh, nemet en ur varzhoneg bennak. Evit ar ster e

tostaer da hIn. *Pr̥thivī* “douar”, eus Ie. **plH-et-*, a roas ivez Br. *led, ledan*, hag ivez *lez* “kreñvlec’h” a gaver en anvoù-lec’hioù zo hag e Kb. *Llys* (diwar Ie. **plHt-to-* moarvat, IEW 833). *Ledav* enta a dal un dra bennak evel “tir ledan”, ur ger heman a vije arveret en Enez Preden evit envel ar c’hevandir europat, marteze.

6. *Towoedocus* : {*towoidoc*} /*təwoɪdeg*/, ul lesanv hipokristek ivez eus *Wednouius* {*uuoidnou*} /*guɪdnow*/, a roas anv da *Gouesnou* (29), e 1516 *Lan-goeznou*. *Gouenoù* oa ur c’heneil da Bol-Aorelian. Rann gentañ ar ger hBr. {*uuioð*}, a gaver skrivet *uuoed, uuoet, uuoit, uuohed*, zo bet studiet gant Loth, RC 41/204-207. Tostaat a ra da Kb. *gwaedd* “garm” eus **uaedo-*, sl. Gl. *Bello-uaedius*. Aet e vije moarvat da nBr. *°goaz* /*gwaž*/ (diforc’h diouzh gwaz “pried, servijer” a zo /*gwaz*/ gant /*z*/ ha neket /*ž*/). An elfenn {*nou*} zo, hep mar, evit *(*gnou*), anavezet gant krBr. ‘*gnou*’ “anat, a oar” ; adarveret eo bet nevez zo e’r ger *naouegezh* “gnostikegezh”. Gwelet hon eus, § 2, e oa da *Brīmaglos ul lesanv *Brigācos. Un doare all oa avat da furmañ hipokristegoù : a) miret penrann ar ger ; b) e zibenniñ gant **-ācos* > hBr. {-*oc*} ; k) lakaat diraozañ ur rakger “ma” pe “ta”, eleze hBr. {-*mo*} / {-*to-*}. Evit gwir, ar furmoù gant ar raganv 1. gour *-mo* a veze arveret e gouezeleg dreist-holl, pa gejer aliesoc’h gant an 2. gour *to-* e’r predenegoù, sl. Vendryes, *ÉC* 2/254-268 (= *Choix* 182-195) ha VBEG 403-405. Ac’hann anvoù evel *Tegoneg*, &c. Lakomp e vije bet miret ganeomp ar boazamant-se, e lavarjemp, sk. *Tevoreg evit *Mordrel*, *Megargeg evit *Gargadenneg*... Marteze a-walc’h ne vije ket ken displijus-se ! Petra soñjec’h eus *Tevojeg e-lec’h *Bojunom* (lesanv R.J.) ha memes ur *Mefenneg e-lec’h *Pennaod* ?

7. *Wrmonoc* : {*uurmonoc*} /*gurvoneg*/. Anavezet mat eo ar paotr *Gourveneg* evel hon c’hoshañ skrivagner, hep mar, rak eñ eo a skrivas Buhez Pol-Aorelian. Evitañ da ober gant al latin, anat eo e oa ampartoc’h war ar brezhoneg. An elfenn hBr. {-*monoc-*} zo aet da get hiziv ; ster ar ger oa, ent strizh, “uhel”, ac’hann “priñs, aotrou”, evel e krBr. *mynawg* (Kb. *°mynog*), ha deuet vije da *°moneg*, sl. evit ar ster ur ger all eus an hevelep wrizienn **men-*, **monijo-* aet da hBr. *monid*, hiziv *menez*.

Dont a ra hBr. (uur), Br. *gour-* eus ar rakger **uor-* kreñvaus (an -o- anezhañ diwar levezon **uo-*, Br. *gou-* marteze, sl. Gn. *Ver-* eus Ie. *uper) ; evel araogenn zizalc’h eo aet da *war*, disheñvel diouzh BrW. *âr* en orin. Ne vo ket fall lavaret ur gerig bennak aman a-zivout ar rakger-man : lenn a reer a-c’houde Vallée e c’hoarvez war e lerc’h ar c’hwezhadur *p t k / f z c’h*. Damwir eo rak ret eo stagañ ivez e kemm *b d g m gw / v z c’h v w*, mes bet eus bet e’n teodyezhoù ur meskaj ken digejus gant *gou-* ma kaver sk., BrW. *gourdadoù* pa c’hortozfed *gouzadoù*, hag ivez BrW. *gourdudjantil* “krakaotounion” e-lec’h *goududjantil. Anat eo e rankomp degemer ar gerioù bet legadet dimp gant rummadoù a vrezhonegerion c’henidik evel m’emant. Evit an nevez-c’herioù a savomp, anat, e vo furoc’h heuliañ reolennoù strizh. Ar ger °*gourvoneg* enta a dal kement ha “priñs dreist”.

III

Gerioù diwar an diellevroù

Gant an diellevroù (Rodon, Landevenneg, Kemper-Elle) e keomp gant testennoù henvrezhonek yaouankoc'h peurliesañ eget re ar buhezioù sent. Roet int, da'n aliesañ, hep dibenn latin, ar pezh na dalvez ket ez eo unvan o skritur, dreist-holl pa'z int a brantadoù disheñvel. Aman da heul e vo reot ar skrivadoù "henvrezhonek klasel", mar galler lavaret.

8. *Uurmhaelon* : {uurmhaelon} /gurm(h)aelon/. Kavout a reer an anv-man skrivet ivez : *Uuormhaelon*, *Gurmhaïlon*, *Guormelon* (CB 181). An anv-den eo a vez hiziv *Gourmelon*, *Gourmelen*. Toataat a reer an elfenn gentañ da krKb. *gwrn* "brown" hag an eil da Kb. *ael* "brow", da lavaret eo "gell e zivabrant", ul lesanv anezhañ hep mar. Na °*gourm* nag °*ael* ne hañvalont bout bet advevaet.
9. *Anauhocar* : {anauhocar} /anawhogar/. An eil rann {hocar} a zave rageeun da Br. *hegar*, a hañval bout aet da get abaoe ar krBr. (GIB 1247h.), pa grakvev e zeveradur *hegarat* (GIB 1248).

Evit ar rann gentañ {anau}, meur a sottoni zo bet skrivet diwar he fenn. Meneget eo c'hoazh ba pitidiko R. Hemon : "*anao* f. harmonie, musique", oc'h adlavaret ar pezh a gaved DGIB 106, hep skouerenn. N'eus ket pell ez eus bet graet gantañ e'r ster-se gant un istrogell bennak. E gavet a reer ivez en oberenn Roperzh ar Mason, DIHU-267/320 : *dibar eo anav* ('*anaù*') o *gwerzoù*, troet "inspiration". An holl gammsterioù-se zo bet pesketaet e CB 106 : "inspiration musicale, génie poétique, chanteur". Hogen e Kb., *anaw*, abaoe an 12^t ktvd. ne dalv met "wealth, bounty, gift" (GPC 109), hag ent

reizh en tosta Fleuriot, VBEG 59, da hIw. *ana, anae* “richesse, prospérité”, war-lerc’h Vendryes, LEIA A-72h. (a ra anv ivez a “inspiration poétique” e Kb. !) Anat eo 1) e ve da skrivañ °*anav* e nBr. ; 2) e tal “madoù, pinvidigezh, buz”.

10. *Arthur* : { *arthur* } /*arθyr*/. Anv *Arzhur*, ar roue hollvrudet, roet da veur a hini e Breizh. Kement a c’haller lavaret diwar e benn eo ma klot gant an anv-den La. *Artorius*...

11. *Beduu* : { *beduu* }. Anv ar *bezv* eo, skrivet ivez hBr. *Lisuedu* { *lisveduu* } eleze °*lezvezv* “kreñvlec’h ar *bezv*”. Er spisc’heriennoù e lenner *beduan* { *beduan* } /*bedwan*/ : : *betacius*, fazi evit *betulla* (DGVB 81). E Kb. *bedw*, hKn. (u.) *bedewen* : : *populus* / *byrc*, Gn. *betu-*. Ar Br. /*ź*/ — mes Kb.Kn. /*d*/ — a zeu eus emdro ar strollad kKt. /*tR*/ (gant /*R*/ = /*l r n u*/), a dro ent reol da hBr.krBr. /*dR*/ : hBr. *brotr*, *dadl*, *lodn*, *beduu* > *breuzr*, *dazl, *lozn*, *bezu* > nBr. *breur*, *dael*, *loen*, *bezv*.

12. *Uuasbidoe* : { *uuasbidoe* } /*gwasvId(oe)*/. Kentañ rann ar ger a gaver e krBr. *guas* /*gwaz*/, Br. *gwaz* a dalveze “servijer” pe “gwaz sujet d’un aotrou”. Merzhet a reer meiziad “servij” e *gwazoni*, *gwazva* hag en deveradurioù all bet savet e-pad an dek vlez diwezhañ.

Evit { *bIdoe* } /*bId(oe)*/, a vije °*bezoù* /*bežow*/ hiziv, ennañ e vez kavet da gentañ pennrann *bez-* ar verb *bout*, hag an dibenn { *oe* } o verkañ “dellezek a”, “o tennañ da”, hag ac’hann ivez ur ster bihanaat : °*bezoù* enta a dalvije “dellezek a vout” ; da geñveriañ eo, evit ar ster, gant an dibennoù Gl. *-ible*, *-able*. Eñ eo a arveras Kalloc’h en e ‘*dilavaradoe*’, m’en doa mesket skritur ha distagadur, pa veze Herriou ouzh e zorn ! Sl. Breman an anvoù-tud *Cariou*, *Evenou*, &a.

13. *Breselcoucant* : { *breselcoucant* } /*brezelgowgant*/. E’r ger-man e komprener rag-eeun an elfenn gentañ anezhañ hBr. { *bresel* }, krBr. *bresel*, Br. *brezel*, gant /*z*/, A-zivout ar /*z*/, sl. HPB 755, ma komz Jackson eus “a single lenis sibilant [s], counting as short in the new quantity system of the neoBrit-

tonic languages and therefore preceded in B. by long vowels when stressed”.
 Petra eo neuze e “s” panave /z/ ? Chemel a reas avat /s/ e Kb. : *caseg*, e Bangor [kasag] (WVBD 244), Br. *kazeg*. En hBr. {coucant} “leun, diogel” e kaver krBr. *cougant*, *cogant* “klok, paot ; a dra sur” (GIB 1501h.) aet da get, a hañval, abaoe an 18t ktvd. Ne hañval ket °*kaougant* e-un bout bet adarveret, met graet e vez anv a *kaougantadur* “ratification”, *kaougantañ* “ratifier” (DGYA A-4/27). Evit ar gerdarzh, sl. DGVB 120 : **kouo-kanto-*, eleze “diwall” + “kelc’h” = “kloker”, IEW 527, sl. *loargann* distreset eus *loargant (hKb. *lloergant*).

14. *Budmonoc* : {budmonoc} /byd̥voneg/. Gwelet hon eus {monoc} § 7 a-zioc’h. Ar rann gentañ hBr. {bud} /byd̥/ a vez kavet e’r spisc’heriadoù ivez : *bud* : : *bradium* “gounid, korvo” ; *budicolma* /bydigel̥va/ : : “lapis per uictorie, uel crepido”, evit gwir : “sichenn”. Heman n’eo ket bet adarveret, mes da’ m soñj e klotfe espar evit envel ar sichenn ma pign warnezhi trec’hourion ar c’hoarioù olimpek : °*buzigelva*. Ar ger *buz* “(1) victoire” ; (2) gain, profit” (GIB 186, hep skouer), zo bet tennet diouzh Kb. *budd* ha hBr. *bud*. Kerverziou eo, a gredan, a ijinan kimiadiñ ha kevarc’hiñ gant an droienn *buz ha buhez* ! a glot mui pe vui gant Al. *Sieg heil* !. An nevezc’her *buzad* a dro “bénéfice” (DYGA B-1/29) ha *buzad dirann* “bénéfice non distribué” ; didermenet oa bet endeo DAFA 64/24 “pezh a vez gounezet dre un taol kenwerzh”, ha *buzrann* “ar buzrannoù, pe ar berzhiadegezh war-eeun e buzadoù an embregerezh” (EMSA. 9/244) ; *buzrannañ* (id.). Tost da ster “preizh” eo *buz*, sl. DGVB 91.
15. *Uuincalon* : {uuincalon} /gwIngalon/. Gouzout a reer ne verker ket ar reizh e’n adanvoù, sk. *gwenn* a dalvez ken evit doareañ ur pennanv gourel, ken ur pennanv benel. En enep, e Kb. e tiforc’her *gwyn* gourel diouzh *gwen* benel. An adanv-se hon eus amañ hag ent-reol, hBr. /gwIn/ zo aet da krBr. *guen(n)* ha Br. *gwenn*. Neoazh, en hBr., e-kichen *uuin* e kaver seizh gwezh *uuen*. Da gentañ e soñjfer n’eus amañ met un diforc’h skrivenn *e / i* o taveiñ da’r skrivad a verkomp {i̇}, eleze ar vouezhiad hBr. /I/ o treiñ da /e/ kent an 10t ktvd. (VBEG 50), mes diwar ar seizh skouer a *e* ez eus peder anezhe oc’h envel merc’hed, un anv-lec’h benel, holl e diellevr Rodon (skouerioù Diellevr Lan-

devenneg n'int ket perzhek) : *Uuenbrit, Uenuuocon, Uenuuoial, Uuentatmau*. E'r c'hontrel, un anv-maouez hepken a vez notet gant *uuin-*. Pep lec'h hon eus da grediñ enta, d'ur mare ma veze santet c'hoazh an diforc'h etre /I/ ha /e/, e tiforc'hed {uin} g. eus **uindo-*, diouzh {uuen} b. eus *uindā. Sl. VBEG 246. Ouzhpenn ster "liv gwenn" e veze ivez en henvrezhoneg (evel e kembraeg, e kerneveg, e galianeg) ster "eürus, gwenvidik" gant ar ger-se ; sl. an dro-lavar Kb. *gwyn ei fyd* = Kn. *gwyn y vys* = krBr. *gwenn e ved*, hag ar ger Br. *gwenvidik* e-unan.

Evit hBr.*calon*, chomet digemm bete vremen, n'eus tra da lavaret, nemet e chom disklaer e orin, ha ma klot gant Kb. *calon*, Kn. *colon* (sl. DGVB 94 a ra dave da bennadoù Loth diwar e benn).

16. *Liscelli* : {liscelli} /liskelli/. Amwelet hon eus dija {liz}, § 11. Talvout a ra hiziv "palez ar roue", mes, en anvoù-lec'hioù e tiskouez bout "pennannez" e ster, sl. Gourvil, NFBT xxiii : "à l'origine une résidence principale, et comprenant souvent, surtout en Cornouaille, celui de la paroisse primitive". Marteze a walc'h e anve ar *uilla* roman, bet kreñvlec'hiet. Ema hon mignon Roger Gargadennec o studial pizh "leziou" ar C'hab, ha da grediñ eo e tegaso e studienn meur a sklerijenn war an divoud-se. Ar ger *celli* a gaver ivez skrivet *killi*, mes ur fazi ve gwelet amañ ur roud eus *e / i = {i}* /I/ : n'eus nemet kontammadur souzel ar gentañ silabenn gant an eil hini evel ma c'hoarvez alies, sl. *debriñ / dibriñ, lavarit / livirit*, krBr. *berzut / Br. burzhud*, &a. Yaouankoc'h eo *killi* evit *celli*. Peurliesañ e troer *killi* gant "koad", sl. Kb. *celli* "grove". Resisaet e c'hallfe bezañ "bodad-gwez, brouskoad", Gl. *bocage* (sl. NFBT 238). Evitañ da vout stank e'n anvù-lec'hioù, ne hañval ket °*killi* bout treuzvevet e'r prezeg. Hervez NFBT xxvii, en en c'haver 130 gwezh e'n departamant 29, 35 e 22, 25 e 56, 5 e 44 ha 2 e 35. Sl. VBEG 121 (hag evit ar c'hontammadur, 195).

17. *Roencomal* : {roentcomalt} /roen(t)koñalt/. Liesdoare e vez skrivet an elfenn gentañ : *roiant, roeant, ruant ; roent, ruen*. Evit fatidigezh an /t/, sl. izeloc'h. Evit ar pebeiladur *ant / ent*, n'eo ket divoas e brezhoneg : e-kichen *c'hoant*

e lenner KrBr. *en va poent gant hoent enioentet*, Pm. 6, hag an enklotenn a ziskouez anat e ranker lenn /xwent/. Ar stumm koshañ a hañval bout *roiant* “roueel”, eus **rigant-* o vont da *roeant* a gaver, sk. e krBr. *roeantelez*, *roantelez*, *rouantelez* (DEBM 372), Br. *rouantelezh*. Sl. VBEG 75. E Gk. 2/128 (= H. 2) e kaver *roentelez* a ziskouez ar pebeiladur *ant / ent* (GMB 579). Advevaet n’eo ket bet °*roant*, ha n’eus ezhomm ebet anezhañ, *roueel* o vastañ àr-walc’h d’hon doberioù.

An eil elfenn {comalt} zo skrivet amañ *comal* ha, gant merk ar blotadur *Marc-coual* (CB 119), mes ivez *Comalt-car*. Evel m’en skriv Fleuriot, VBEG 110 : “l’omission d’un t final étymologique n’est pas rare, mais elle est purement graphique, ex. *comalt*, *comal*, *alt*, *al* “ami, personne avec laquelle on est lié”. An hBr. *alt* {alt} /alt/ (gant /t/ e verkomp /l/ gouelstaoniek) a spis “artum”, eleze “mell”, “articulation, jointure” (DVGB 59). Aet eo da get met deuet e vije da °*aot*. Treuzvevet en deus hBr. {comalt} avat betek krBr. *couffaut* “et jointure, tout vng” eme C. ms. (GMB 125). Breman e vijet °*kevaot* moarvat hag adkemeret eo bet e *kavaotadur*, eleze an doare da liammañ un islavarenn ouzh ur bennlavarenn (kentelioù S.A.D.E.D. 0/3, diembann). Hogen, un diskennad iskis zo bet da hBr. {comalt}, un “abegile” a c’hallfed lavaret. Aet oa Pr. *kom-alt-jo da Kb. *cyfaillt* ha *cyfaill* “friend, fellow, companion” (GPC 675). Ne blije ket kalz da’r c’hlanyezhourion ober gant *mignon* pe BrW. *ami*, hag aet oa da get ar ster-se krBr. *car*, Br. *kar* pe krBr. *quetpar*, Br. °*ketpar*, hag i, o treuzkompren dibenn Kb. *-aill* evel ur stumm da *ail* “eil”, da sevel *keneil*... Mar kreder GIB 1614 e voe arveret *keneil* evit ar wech kentañ gant ar SKET. 101. Diaes eo krediñ ez oa Ernault dic’houez eus an diforc’h etre Kb. *cyffailt* ha Br. *keneil*. Krediñ a rafent kentoc’h en en doa dalc’het soñj a droiennoù krBr. evel *un den ma quen fur* B. 68, *ne cafaf gour he quen flour, quen courtes* N. 189, *den ne welas ( ) e quen bras poan*. Ac’hann e kredas tennañ eus **ma c’hen eil*, **he c’hen eil*, *e gen eil, &a. ur ger *keneil*. Diaes eo lavaret petra oa soñj resis Abeozen, met pa droas ar Mabinogion, hag eñ kavet *a’r nos honno yd aethont ef a’y gedymdeithon y’r lletty*, ger evit ger *‘ha’n noz-se ez °aethont eñ hag e *gedamdizhion da’r °leti’*

(Math. § 84), e troas *cydymdaith* “fellow-traveller, companion” (= *ked + am + tizh* — Hbr. *teith* “fiñv, tremen” —) gant *keneil(ed)* (MATH. 43, sl. GIB 1614). Abaoe un nebeut bloavezhioù e vezer techet, gant an intelektualed, d’ober gant *kile(ion)* = “compagnion, fellow”, ur meni “Parteigenoss” pe “Emsavgenoss” mar kavit gwell : ha ret lavaret ne gaver *kile* ken e Br. met en droienn *egile* ? Bezet a vezo, diazezet mat eo *keneil* bremañ e’r yezh ha sot vije klask e lakaat er-maez, ‘keta, “keneiled ker” ? Ha petra a rafe an holl re a grog ’n o lizheroù gant “keneil ker” hag an nemorent e galleg betek “a galon geneoc’h” ? Ur wechig bennak ’m eus soñj bout implijet ’kavaot, o tiforc’hañ “ur c’heneil hemañ, ur c’hevaot hennezh” evel ma lavarer e galleg “un tel est mon ami, un tel une relation”, mes ne gredan ket kinnig an arliv-se evit an ampoent !

18. *Dalitoc* : {dalitoo} /dalideg/. E’n elfenn gentañ amañ ez eus da, eleze “mat”, Kb.Kn. *da*. Ne vije anavezet, e nBr., nemet gant *da*, pennanv troet “plaisir, aise” hervez GIB 236. Aet eo da get krKb. *mad* hag outañ ez eus bet erlec’hiet *da* bep tro. E Kn. e kejed war un dro gant *mas* ha *da*. Kerverziou en deus graet gant *da* ha gant e zeveradur *daoni* “madelelezh” (Kb. *daioni*). Evit gwir, n’eo ket *da* ken dianav er yezh ha ma kredfed diwar lenn GIB. E’n 18t ktvd. hon eus, evel adanv : *mard eo da evitañ* ; *da eo evidoc’h un den a gefridi*, troet “ce que vous voulez, c’est un homme d’affaire”, *o vezañ da genec’h kaout* “comme vous voulez avoir”, *da e vezo da Zoue* “elle sera agréable à Dieu”, *hervez m’en c’havo da pe zrouk* “selon qu’il le trouvera bon ou mauvais”, sl. GMB 140 (Skoueriekaet eo bet ar skritur). Diwar ster “mat eo din” ez eus bet ur risklañ da “ret eo din” hag ar ger *da* eo, evit gwir, a gaver skrivet ‘*dao*’, ‘*dav*’ (GIB 271) e frazennoù evel : *da-mat* (‘*dao*’) *eo din prenañ fosfat digantañ* KLBD. 45 ; *da eo din bezañ en Naoned a-raok kreisteiz* ANDO. 10 ; *n’eo ket da dit c’hoarzhin goap din* MINT. 11. E’n div skouer ziwezhañ, diwar zorn Youenn Drezen, e vez skrivet *da*, ha, d’hon soñj, n’eus digarez ebet da ijinañ ‘*dav*’. Anat eo ez eus em silet ur bommsoniad [w] e troiennoù evel *da eo* e lec’hioù zo. Damgollet eo bet ster *da* evel m’en diskouez *da-mat* a-zioc’h. An eil elfenn {litoc} zo troet gant Fleuriot “bon accueil, fête” (VBEG 51). A-walc’h vo tostaat krBr.

lit, Br. *lid*. Aet oa da get, er prezeg, ar ger *lidek*, war a hañval, etre an hBr. hag an nBr. ; ur fazi zo da reizhañ e GIB 2049, ma lakaer war gont VALL. 106 ar ger *lidek*. Krediñ a rafen en deus an aozer mennet skrivañ GON. FB. 106 (meneget gantañ), ma vez troet “caessant”, rak VALL. 697, v° “solennel” ne ro met : “célébré d’une façon -le *lidet* ; qui prête à solennité *lidus*”. E VALL. 106, v° “cérémonies” e lenner *lidadeg* “solennité” ; ar pezh en deus touellet R. Hemon moarvat eo an doare sot ma tiskouez Vallée e c’herioù, rak, goude v° “cérémonial” e lenner “-nie” ha “-nieux” hag er rann-bennad-man : “( ) *orbider*, -*dour* (subs. personne), -*dek*, -*dus* (chose)”. Ac’hann, e-lec’h *orbidek*, al “*lidek* ( ) tr. “cérémonieux (chose)” eus GIB 2049 a zo da rasklañ evel ger testeniekaet, daoust petra bennak m’ema stummet reizh-tre. Forzh penaos, miret eo bet *Lidec* evel anv-lec’h e-kichen Karrahez ha zoken *Dalidec* evel anv-den ha -lec’h (VBEG 51).

19. *dilisid* : {*dilisid*} /*dillizId*/. E Diellevr Rodon e vez roet evel a-genster gant La. *Fideiussor* = Gl. “garant, caution”. Hervez Loth, CB 124, e ve e Kb. ur ger *dilysydd* “garant”, na gaver ket GPC 1017. Forzh penaos e teverer ar ger eus {*dilis*}, skrivet *dilis*, *diles* “certain, digne de foi”, arveret ivez evel anv-den (DGVB 141), o klotañ gant Kb. *dilys* “genuine, undeniable, undisputed ; sound, true, sincere”, &a. (GPC 1016). Aet e vije da °*diles*, evel-reizh, ha gant ar stumm-se en c’haver didermenet e DAFA 64/53 “1) db. an ober- ennoù, an teulioù a zo diwar zorn an aozer lakaet dezho, sk. ur varzhoneg *diles* gant Taliesin ; 2) db. ar mennozioù, ar monedigezhioù eztaolet gant ar me gwirion, ha ket devoudet gant an amdro, ar c’hedveno &a., sk. : ar vro-garouriezh *diles* zo aes a-walc’h da dermenañ, lu e ve avat ober anv a “rann-vro-garouriezh” ; heñveldra e kaver *dilesa* v. “diskouez, prouin dilested un oberenn, un teul” ; *dilesroez* g. “ar bezañ diles, perzh bezañ diles, dh. er ster 2” , *dilested* b. “ar bezañ diles, dh. Er ster 1”. An daou c’her-man diwezhañ, meneget DGYA A-1/37, zo troet eno “authenticité” ; e DGYA B-1 e lenner (pp. 8 ha 38, ar pezh a ziskouez ur fazi kentoc’h eget un ui-koukoug) ‘*dilesañ*’ e-lec’h *dilezañ*, troet “authentifier” : killet o deus moarvat an aozerion rak kammveskañ gant furmoù zo a *dilezel*. Ne gomprenet ket avat perak n’o deus

ket miret an *dilesa* — eleze /dilez-/ + /-^ha/, o verkañ ur verb deanvel — bet savet gant DAFA 64. E DAFA 64/14 c’hoazh, e kaver ivez *andiles* ag. “n’eo ket diles er sterioù 1 ha 2”, hag e zeveradurioù : *andilesa* v. “diskouez, prouiñ andilested un oberenn, un teul, &a.” ; *andilesroez* g. “ar bezañ andiles, dh. E ster 2 ar ger *diles*” ; *andilested* b. “ar bezañ andiles, dh. e ster 1 ar ger *diles*”. An elfenn *-les* /lez/ a anavezer e *lesanv* (bet skrivet ivez ‘*lezano*’ ar pezh a oa dereatoc’h da geñver notadur ar /z/) ha *lesenvel* (evit *lezenvel) GIB 2025. Tra m’edo meur a hini o notaouiñ diezhomm an eilvlotadur /s/ → [z] deroùger ha n’eo perzhek e feur ebet, ez eus bet diegi gant re all da notañ Pr. /s/ > hBr. krBr. nbr. /z/. Da skouer, ar pezh a skriver *lies* abaoe kantvedoù a dal /liez/ (evel *bras* zo /braz/), e kendalc’her da skrivañ *liesek* gant s, &a. Ar pezh na c’hell bout met /liezeg/ *liezek. Pitilh eo pa noter — ent-reizh — *brazez*, *brazoniezh*, &a. Diwar levezon *liesañ*, eleze /liez^Ha~/ = /liesa~/ eo hep mar. Ster °*lez* a c’haller dezastum diwar krBr. *llysu* “dinac’h (testoù)”, hag ac’hann ster kent *diles* a rank bout bet “sans reproche, sans objection” (DGVB 141). Gant ster kalvezel ar gwir e c’hallfed komz, evel e krBr. a °*leziñ* testoù, resisoc’h eget *nac’h* (sl. VALL. 771 v° “*récuser*”). Dibaot a-walc’h eo e Br. an anvoù-deveret en *-ez* /ež/ evel hBr. {*id*} /Id/ o tont eus Pr. **-iio-* o verkañ ur gwereder, sk. *kalvez*, tra m’emant stank e Kb. *-ydd*. Ne oant ket dianav e hBr., sk. *budinit*, *budinet* {*bodinid*}, a vije °*bezinez* “dezhañ ul lu, penn-bezin”, *uuiscid*, *uuiskyd* {*uuiscid*} “a zo gwisket gant” en *haluuiskyd* = °*haelwiskez* (?), *iarnuuiscid* = °*yarnwiskez* (gant °*yarn* = “houarn” e kentañ elfenn ul liesger), &a. Sl. VBEG 337h. A-wezhioù e kouezhas abred ar /d/ = /ž/ : *kere* = Kb. *crydd*, *kile* = Kb. *cilydd* ; sl. ivez krBr. *bugalez* nBr. *bugale* hag *ivez* aet da /iwe/ hogozik e pep lec’h.

20. *Doithanau* : {*doithanau*} /doIθanaw/. An eil elfenn hon eus studiet § 9. Dont a ra hBr. {*doith*} eus La. *doctus* “fur, ampart”. N’eo chomet bev e Br. nemet e BrW. ‘*duah*’ “habitué” (“à” ‘*doh*’ L’A, ‘de’ LLB-), ‘*duahein*’ “stiler (L’A) ; accoutumer, s’habituer, s’exercer (‘*doh*’)” ; ‘*duehat*’ “s’habituer” LLB-, cf. GMB 199. An holl furmoù-se zo bet “kenyezhekaet” e ‘*duac’h*’ (hep an deveradurioù, GIB 595 ha pitidikoioù), daoust ma oa anat o c’heñver gant

hBr. *doith*, Kn. *doth*, Kb. *doeth* “wise, tactful, prudent ; learned” &a. (GPC 1071). Anat eo e ranker o adsevel er genyezh *doazh* ha *doasheñ / doashaat* (sl. an adanor BrW. ‘*duaheit*’ gant ‘-eit’ hag an 3. bko. ‘*dueha*’ = *doasha*, LLB-). — Aman e sav ur gudennig a genyehadur. Verboù zo, e BrW. a vez o fennanor en ‘-ein’, hogen o adanor en ‘-eit’, a-unan gant dibenn o 3. bko. en ‘-a’ : ‘*rein, reit, ra*’, ‘*blosein, bloseit, blosa*’, ‘*lakein, lakeit, laka*’, ‘*ledañnein, ledañneit, ledañna*’. Alies ivez e kaver ar pao. en ‘-at’ : ‘*blosat, lakat, ledañnat*’. Evit ar furmoù diwezhañ, n’eus kudenn ebet : *bloñsaat, lakaat, ledanaat*. Kinnig a ran avat skoueriekaat ar stummoù ‘-ein’ gant *-eiñ* pa vez an aao. en ‘-eit’ : *reiñ, bloñseiñ, lakeiñ, ledaneñ* aao. *raet, bloñsaet, lakaet, ledanaet*, ha miret *-iñ*, evel-reizh, evit ar verboù en ‘-ein’, aao. ‘-et’ : ‘*kañnein kañnet*’ → *kaniñ, kanet*.

21. *machtiern* : {*machtigern*} /*maxtiern*/. Anavezet mat eo ar ger-man, an eil elfenn dioutañ *tiern* pergen, troet “prince” e NDBF 789, evitañ da vout aet da get a-c’houde an henvrezhoneg m’en c’haver skrivet ivez *tigern, tihern, tiarn*, ha koshoc’h c’hoazh, *tigerno* a zave da LaGa. *Thigernum castrum* = Gl. *Thiers* (63). Deveret eo eus **(s)tegos* > **tigos-* “ti” hag e ster kentañ a hañval bout bet “mestr an ti” gant ster kozh *ti*, tost da *meuriad, tiad*. E DGYA A-5/48 e vez troet “souverain” hag en A-2/51 e lenner “dynastie” *tiernac’h* (Kb. -ach “abstract and collective noun ending” e 230 ?).

An elfenn gentañ {*mach*} a vez kavet a-barzh lies ger spisc’heriet evel *doguormach / dəworvax / = °dourvac’h* “accroissement, addition” (DGVB 148), &a. Dont a ra eus **mag-so-* gant ar bennrann **mag-* a gaver e mael (sl. § 2) ha, marteze, Br. *magañ* (??). O keñveriañ hIw. *mass* “kaer, hael”, e c’haller kompren °*matiern* evel “priñs hael”, met e Breizh an demeramzer (°*demer*“teñval”, sl. Sz. *Dark Ages*) ne oa ket ouzhpenn ur roueig ; menegiñ a reer *matierned* evit ar wezh diwezhañ e 1066 : Daniel filius Eudoni *Matthierni* Evit /axt/ > /at/, sl. *matezh*, ennañ an hevelep rann *mac’h* : Bv. **maccotextā* > ktBr. **max’deiθ* > hBr. **machteith*, sl. HPB 555. Ar ger *mac’h* zo bet arveret adarre gant ur ster jedoniell, sl. DAFA St/45 : “1) ger-liammañ (Jon.) o verkañ ar mac’hañ, sk. a³ a lenner : a mac’h tri ; 2) g. (Jon.) keñver a dermener evel-henn : an niver A zo er mac’h m e keñver an niver B mard

eo A par da liesad B (m-1) gwezh drezañ e-unan [eleze B m gwezh], pezh a skriver : $A = B^m$ (lenn : A zo par da B mac'h m) . E keveskemm : $B = A^{1/m} = \sqrt[m]{A}$ (lenn : B zo par da A bon m). Memes lec'h c'hoazh : *mac'had* g. “(Jon.) disoc'h ar mac'hañ, sk. mac'hadoù niverel 2 zo 4, 8, 16, 32, &a.” ; *mac'hadur* g. “(Jon.) ar mac'hañ ; jedadur mac'hañ” ; *mac'hañ* v. “(Jon.) sevel un niver d'ur mac'h, eleze e liesaat drezañ e-unan, sl. *daou-vac'hañ*, *trimac'hañ*, *n-vac'hañ*” ; *mac'hed* g. “(Jon.) niver a vac'her, sk. : en atalad a = b^k e reer ar mac'had eus a, ar mac'hed eus b, ar mac'her eus k” ; *mac'her* g. “(Jon.) niver o verkañ da be vac'h e saver un niver all”.

22. *rachenes* : { racin^{is} } /ragInIz/. An anv-lec'h-man a gaver hiziv c'hoazh e *Raguenez* e bae Douarnenez, e-tal morgad : *ragenez* “dirak an enez”. Merzhomp ar skrivenn *ch* evit {c} = /g/. Ac'hann e teu ma weler tud o skrivañ **Waroc'h*, **Bro-Erec'h* (hag o tistagañ /x/ ouzhpenn !!!) war-zigarez ma lenner hBr. *Waroch* = { uaroc } /gwareg/ > *Gwareg*, *gwereg* ha *Bro-Wereg*.

23. *tigran* : { tigrann } /tIran:/. E-kichen ar stumm-se ez eus ivez *tegran* (sl. VBEG 53). Ar Bv. */tĩz/ zo aet da Kb. *tÿ* /ti:/ gant /i/ o tont reol eus Bv. /i/ berr. Gortoet vije bet hBr. *(ti), Br. *te, mes gouzout a reer n'eus bet nemet *ti*, ken e hBr. *boutig* /bowdi/ °*baoudi* “staol”, ken e Br. Jackson, HPB 88 a skriv : “here the Pr. B. *Iz* must have resulted in /i/ not /I/, hence mod.B. *ti*”. A-zivout hon ger avat e ro an diskleriadur-mañ : “The *tig-ran(n)*” and *teg-rann* common in CR. and *tegran* in Orl.CC., “manor”, is probably a stereotyped archaic legal word, so that the occurrence of written *g* late is not surprising ; but the *teg*- spelling suggests that the *z* was not palatalised here (before the *-r*), and therefore *tIz* > *tez* noy *tIz* > *ti*”. HPB 714.

An eil elfenn {rann} zo hon ger *rann* “lod”. Fleuriot a dro hBr. { tigrann } gant “parcelle de terre avec habitation”. Aet e vije enta da °*terann*. Hervez Loth, CB 167, e vije bet an °*derann* un atant brasoc'h eget ar *rann* “uilla”.

24. *lettigran* : { lettigrann- } /letIran:/ a vije deuet da °*leterann*. Savet eo war ar ger diaraok (§ 23) gant {let} /led/ “hanter” a gaver ivez e *let brientin* = °*ledvrientin* “hanter nobl” (“ex matre nobili et ignobili patre natud”), *letmonoc*

= °ledvoneg “hanter briñs”, *letenep* = *ledeneb* (adarveret gant Plerger) “pajenn”, sl. DGVB 241. Pa daoler ur sell ouzh arliv disprizus °ledvrientin ha °ledvoneg, e vezer techet da ober ivez gant *ledvourc’hiz evit treiñ Ru. *melkoburžuanyj* kentoc’h eget gant “bourc’hiz bihan”... Vallée a skrive hepken en e c’heriadur VALL. xxxv : “led- presque : *ledenez* presque” hag Ernault, GBG 345, ne venege met *ledenez* “péninsule” gant *led-*. Deuet eo bremañ ar rakger-man da vezañ unan eus ar re bividikañ er yezh arnevez. Setu skouerioù : *ledeneb* “en un teuliad, pep hini eus ar pajennoù da heul” DAFA 64/86 ; *ledsonenn* “kensonenn o c’hoarvezout eus ur sonenn” ; *ledvouezhienn* “mouezhiad kevelep gant ul ledsonenn diouzh sell ar vouezhiadoniezh” id. ; *ledemsav*DGYA A-2/46, “emsavioù hiron ez eus anezho, o tennañ war un dro da’n Emsav ha da’r galloud gall (). Setu perak e reomp ledemsavioù eus ar furmoù-se” EMSA. 5/114, gant un notenn, 5/116, o tisplegañ ent-sturvezhouriezhel arver ar ger : “ar rakger *led-*, a gaver da skouer e *ledenez*, a dalvez war un dro : a) tu, kostez ; an “emsavioù”-se n’o deus diazez ebet dindano, ne zalc’hont en o sav nemet dre ma’z int staget dre o c’hostezioù, diouzh un tu ouzh ar framm gall, diouzh an tu all ouzh an Emsav ; b) faos”, heñveldra e oa bet didermenet *ledforan* : “an aozadur foran pe *ledforan* a zo en e gefridi aozañ ha talañ ar goprouù kevredigezhel a reer anezhañ Skor Kevredigezhel pe Kedskor” EMSA. 9/246. Diwezatoc’h e vo savet ivez : *ledkenwerzhel* (23/334), *ledkomunour* (18/183), *ledreol* (21/269), *leddispac’hel* (25/17), *ledarmerzhel* (40/133), *ledarvez* (40/135), *ledemsavekadur* (40/124), *ledemsavegezh* (41/145), *ledemsaverezh* (40/131), *ledvarksour* (46/315), *ledvarksouriezh* (48/383), *ledvicheriad* (42/204), *ledfaskour* (49/17), *ledsevenadurel* (70/317), *ledstadel* (69/282), *ledemsavekaat* (75/83), *ledskoliañ* (82/389), *ledstrollad* (80/265), *ledvroad* (76/134) ; *ledeunenn* “demi-droite” DGYA B-2/43... (Kenderc’hel a ra abaoe 1974 : *ledvroadelour* EMSA. 96/433, *ledistorekadur* (86/67), *ledkantvoudek* (100/146), *lederrizhañ*, (100/146), *leterc’hañ* (105/329)...). Anat eo ez eo *led-* da geñveriañ gant *led* “kostez” eus **leto-* hag ivez °*led* “hanter” eus **letos-* n.; kar eo da *lez-* (sl. § 19) ha da *lez* “kroazell”, sl. DGVB 241.

25. *enep uert* : {*enepuuerth*} /*enebwerθ*/. Kavout a reer ivez an arallskriv *enep guerth*. An elfenn gentañ {*enep-*} /*eneb*/ a dalvez “dremm” m’en gweler en droienn hBr. *enep in enep* = °*eneb en eneb* “tal ouzh tal” DGVB 160 ; evit *let-enep*, sl. § 24. E krBr. e veze miret c’hoazh ar ster-se : *ne aznafes enep an eil gruec diouz he-ben* “ne anavhes eneb an eil wreg diouzh eben” M. 210, &a. Anat eo avat ar ster deveret “bri, enor” e krBr. *dienep* : *Me, Barrabas, lazr, diblas cre / Dienep ha rep ouz pep re* Pa. 2416-7 (= J. 119). Evit an tremen eus “dremm” da “enor”, sl. Sz. *to save his face*, Gl. *perdre la face*, &c. Ar ster-man hon eus en {*enepuuerth*} a emdroas da c’houde betek La. *donatione* “trederenn” hag *enebarzh / enebwerzh*. Ar ger-man diwezhañ, *enebwerzh* “priz an enor” a hañval bout bet savet — pe gentoc’h adsavet — gant Mordiern-Vallée (NOTK. 38, s1. GIB 666) pa oa aet *enebarzh* da ster resisoc’h hag arbennikoc’h “trederenn” (Gl. *douaire*), hep na soñjfe an aozerion hollvrudet-se e veze e krBr. ur ger *enebrann* a vije bet azas kenan : hep *enebrann ez voé cannet* Nl. 44 (skrivet *enebrant* Nl. 557) ; *enebrann* a dalv “rann enor” (“portion d’honneur” DEVM 282). Ret ve diskleriañ avat penaos hBr. {*enepuuerth*} zo em gavet *enebarz* e krBr. hag ac’hann *enebarzh* hiziv. Fleuriot, VBEG 38, a soñj e keñverioù evel hBr. *tiern / tiarn*, krBr. *sternet / starnet*, a *dilerch / a dilarch*, ha gwir eo e c’hallfe bout, mes an holl geñverioù-se a gaver o daou stumm kichen ha kichen, tra na lenner met /ar/ en hon ger a-c’houde ar krBr. : sl. DEBM 282 GIB 665. Ret e ve ouzhpenn derc’hel kont a fatidigezh ar /w/, ha setu perak n’omp ket bet kendrec’het tamm erbet gant diskleriadur Fleuriot, a gaver ivez gant Jackson, HPB 98. Ar ger *enebrann* hon laka da soñjal en ur vartezeadenn arall : diwar hBr. *parth* (DGVB 281°, Br. °*parzh* (*a-barzh*), “lod, kornbro”, un hBr. *{*enepparth*} /*enebbarθ*/ a roje ken eeun ha tra Br. *enebarzh*. Ne gav ket dimp e c’haller dizarbenn groñs ar vartezeadenn-se, a wirieka an emdro trevouezhiadonel hag a zo kadarnaet gant heñvelsteriegezh *rann* ha °*parzh*.

Niverus meur eo ar gerioù savet gant *enep-* / *eneb-*, sl. GIB 664-667 : 75 ez eus dioute, ha meur a hini all a gavfed e DAFA, DYGA hag EMSA. : ur rakger bev gwirion eo, e’r yezhoù lennegel ha kalvezel da nebeutañ. Evit

gerdarzh ar ger, sl. DGVB 160 : kb. *wyneb*, hIw. *enechdiwar* kKt. **eni-og-* an eil elfenn anezhañ o taveiñ da'r wrizienn Ie. *A^wek^w- "gwelet", sl. La. *oculus* "lagad", &a. (IEW 775, v° ok^u) aet da ster "dremm" e Kt. (kv. ToA. *akmal* "dremm" = 'lagad-fri', Thomas-Krause, *Toch. Elemb.* 2/77 hag evit ar ster, Al. *Gesicht* eus *sehen*), sl. hBr. *motrep* /*moθreb*/, krBr. *mozrep* Br. *moered* = 'dezhi dremm, neuz ur vamm', sl. DGVB 260, IEW 701.

An eil rann hBr. (uuerth) zo troet " 'valeur, prix' de l'idée d'échange" DGVB 329, ha miret ez eus bet a-wezhioù (sl. Ct. 7/256) un hevelep ster gant Br. *gwerzh* : menegiñ a reer GIB 1167 notenn Pelletier : "se trouve au sens de prix de ce que l'on achète" hag ivez, ur werzenn tennet diouzh GIB 230 : "*gwerz un anouer-bloa 'm euz gwestlet*" troet "j'ai voué le prix d'une génisse d'un an". Aspadennoù ne oa ken betek ar bloavezhioù diwezhañ rak diwar an arliv "eskemm" e tizhas abaoe krBr. *guerz* betek nBr. *gwerzh* hogozik met ster "eskemm kenwerzhel" gant ar gerioù deveret *gwerzhañ*, *kenwerzh* + (da eveshaat avat e hañval bout krouet ar ger diwezhañ gant Vallée ha Mordiern, GIB 1641, rak ar bobl a ra gant *koñvers* pe *komers*, an hini kentañ o vout moarvat ur meskaj eus Gl. *commerce* gant ur furmad evel *kenwerzh* Ar yezh arnevez avat he deus adkemeret ar ster kozh. E DAFA 63/47 e verzher an deverad *gwerzhad* b. "priziad kementadel ; nep stad ma emañ ur c'hementad argemmel" ; hiroc'h eo an danvez e DAFA 64/76. *gwerzh* b. " 1) kementad arc'hant a seller evel kevatal d'udb., sk. setu *gwerzh* va c'houmanant ; nep tra e kement hag o kaout *gwerzh*, sk. ur werzh diogel eo un daolenn livet ; 2) braster kevatal d'udb. en ur c'heñver divizet, sk. *gwerzh* un nerzh zo *gwerzh* ar c'heñvder anezhañ ; nep tra e kement hag o kaout *gwerzh* en ur c'heñver divizet, sk. : ur werzh skeuliadel eo kreñvder an nerzh ; 3) dre astenn-ster, kevatalder nep tra daveadus pe geñveriadus, sk. : ur werzh skeuliadel en deus kreñvder an nerzh e-unan ez-strizh ; nep tra e kement hag o kaout *gwerzh* er ster 3, sk. ur werzh sturiadel eo ar nerzh ez-strizh." Heuliet eo ar pennad gant un notenn gentelius kenan a-zivout an arbenn krouiñ nevezc'herioù : "Diforc'hañ a reer *gwerzh* a *talvoud* evel-henn : *gwerzh* a epleg un daveiñ, ur c'heñveriañ, eleze ur c'heñver er-

gorat ; *talvoud* a empleg ar bastañ d'un ezhomm, eleze ur c'heñver dangorat. Er yezh voutin e kaver an daou ster gant ar verb *talvezout* sk. an armel-se a dalvez din evit renkañ va zraoù (bastañ a ra da'm ezhomm, keñver dangorat), daoust ma ne dalvez ket kalz a dra (he gwerzh zo bihan keñver er gorat). Er yezh resis e reer gant *gwerzh* bewezh ma vez lakaet er-maez un dave da'n dangorelezh, sk. “an talvoudegezh speredel”, “talvoudegezh un ti”. Merzhout a reer an diforc'h etre “talvoudegezh un ti” ha “gwerzh un ti”, etre ar “gwerzhioù armerzhel” hag an “talvoudoù armerzhel” . Deveradoù zo bet savet : un astenn-ster da *gwerzhad* : “peadra o talvezout (kement ha), sk. kornbegit amañ ur werzhad timbroù par da deir gwezh timbradur ho kasadenn” ; *gwerzhaotreed* g. -*idi*, *gwerzhaotreet* ag. “patenté” DGYA A-3/36, gant distro da ster boutin *gwerzhañ* ; A-6/36 : *gwerzh* b. “valeur (avec appréciation quantitative)”, doareet gant *korvosavelat* “v. capitalisée”, *ouzhpennet* “v. ajoutée” ; *gwerzh verkel* “v. nominale”, gw. *werc'hel* “v. réelle” ; sl. EMSA. 9/238 ; 10/266 ; 11/306 ; *gwerzhel* 7/186 ; gw. *nevidat* 16/121 ; *gwerzhekaat* 19/207 ; *gwerzhlec'h* 24/364. Ar ger *gwerzh* avez tostaet da c'herioù germanek evel Al. *Wert*, Go.wairp, mes ivez da c'herioù evel Br. *gwerzhid*, an holl eus Ie. **uer-t-* “treiñ” IEW 1156h.

Eus an hevelep wrizienn e tenner ivez an araogenn Br. *ouzh*, hBr. *gurth* krBr. *gwrth*, Kn. (*w*)*orth*. Evel rakger e kaver Kb. *gwrth-* ha hBr. *gurth-* (DGVB 203, VBEG 380), dibaot a-walc'h e hBr. : *ut-gurth-coneti* {udgurthconeti} °*ozourzhkoned-* 3.eko. “il s'efforçait contre” (ÉC 11/455), *guurthcod* {gurthcod} /gurθkeð/ °*gourzhkeuz* (?) “il parle contre”. Adarveret eo bet gant ur ster tost da *eneb-* : *gourzhenebad* “diforc'h etre daou dra, daou berzh enebet” DAFA 63/45 ; *gourzhergor* “(Prd) pezh zo ergoret outañ. ( ) Enebadur zo etre *gourzhergor* hag *ergorad* en doare merket gant ar skouer-man : “soñjal a ran e Loeiz” ; an ergorad n'eo ket Loeiz, hogen ar pezh a soñjan pa soñjan ennañ ; ar gourzhergor zo Loeiz ; heñveldra evit ar merzhout, ar c'hounañ, &a.” ; *gourzhergorek*, *gourzhergorennek*, *gourzhergorel*, *gourzhergorenn*, *gourzhergorennañ*, *gourzhergorennek* ; DGYA A-1/41 *gourzhenebadek* “antagonique”, *gourzhenebadur* “antagonisme” ; A-2/42 *gourzbell* b. “guerre subversive”, *gourzh-*

bellerezh g. id., *gourzbellour* “guerillero” ; A-5/38 *gourzhtreiñ* + “subversion”, *gourzhtroüs* “subversif” ; B-1/41 *gourzhdod* “antithèse”, *gourzhdodiñ* + id., *gourzhebek* “antinomique”, *gourzhebiezh* “antinomie”, *gourzhenebus* “antagoniste” ; B-2/40 adarre *gourzhenebad* “contraste”, *gourzherged* “contre-projet”, *gourzhgalloud* “contre-pouvoir”, *gourzhskouer* “contre-exemple” ; EMSA. 28/113 *gourzbelladur* ; 47/372 *gourzhdispac’her* ; 79/237 *gourzhdeskadurezh* (ha nevesoc’h : *gourzhgouarnamant*, *gourzhred*, *gourzhtevezvod* e 1974 ; *gourzhebodadenn*, *gourzhibonn*, *gourzhframm*, *gourzhpouezañ*, *gourzhtu* e 1975).

26. *gleuuethen* : {gleuueithen} /glew(ei)θen/. Em ziskouez a ra hBr. {gleu} skrivet *gle-* abred tre er c’henstrolladoù : *Gleu-danet* / *Gle-danet* (sl. VBEG 67) ; e ster zo “kreñv, kalonek”, sl. Kb. *glew*. Treuzvevet en deus betek bremañ en anvoù-tud evel *Glémarec*, *Le Gléau*, &a. E gavout a reer c’hoazh e krBr. *gleu* /glew/ “galloudus” : *piu en Doe beu*, *gleu ha seuen* B. 156 ; *duet gueneff gleu*, *beu ha seuen* B. 543 ; *guir aotrou*, *gant gnou ha hasquez / oar an maru gleu ha oar an beu yuez* Re. 94h. = J. 177b. Krediñ a c’haller e oa hogos marv endeo ha degaset evel ibilh klotenn. Ur *glev* all zo, na veneger ket GIB 959, evitañ da vout roet gant Pelletier ha graet anv anezhañ GMB 260. Studiet eo bet gant Fleuriot, ÉC 11/431 : “comme tant d’autres termes conservés dans les dialectes ruraux, celui-ci a pris un sens technique étroit ‘manche de charrue’, mais il semble que c’est le correspondant du *glyw* du gallois ‘direction, guide’. C’est ce qui sert à guider la charue”. E geñveriañ a ra gant hBr. *gloulim* /glowliw/ “ ‘arrangement-guide’, ‘disposition-directrice’, ‘modèle-directeur’, ce qui correspondait assez bien à ‘norma’ au sens de ‘règle, exemple, norme’ ”. Aet e vije da *glevliñv* hiziv (sl. Br. *liñvañ*). Hervez GPC 1407, 1415, e c’hallje bout kar an daou c’her *glew* “courageous” ; vaillant, bold” &a. ha *glyw* “battle, war, struggle” ha *glyw* “chieftain, lord, leader, ruler”, heman diwezhañ o vout ‘*glew*, *gleo*’ PELL. Ar ger *glev* zo bet adc’hraet gantañ (LAVA 03/84) gant ster “isletanant” (liester *glevion*, hag ivez *pennglev* “letanant”, *glevgadour* “letanant jeneral, brigadier, chef de brigade” ; setu amañ skouerioù o implij : *ar Glevgadour De Gaulle* a

nac’has anaout gouarnamant Vichy (EMSA. 44/265), *ur redi e oa evit ar c’hlevion nevez ( ) mont da Aljeria* (EMSA. 64/110).

An eil rann {ueeithen} zo deveret eus {ueeith} “emgann” ; hañvalout a ra kenster gantañ (sl. krKb. *gweithen* “battle”). Skrivet e veze da gentañ *ueeithen*, met buan ez eas da *uuethen*, *guethen*. Treuzvevet en deus en anvout evel *Cavezen* (*kad-*), *Morvezen*, *Guézenec* (*gwezhenek*). Evit hBr. {ueeith} “emgann”, e gavout a reer yaouankaet *gueth* e Diellevr Kemper-Elle 139, bl. 1031 : “quam uictoriam ( ) usque hodie Cornubienses *gueth* Ronan uocant”, un emgann anezhañ a oa bet e-kichen Lokronan-Kernev. E krBr. e lenner : *leun a disenor / ha guerch ac error* B.2 ; e-lec’h *guerch* e lenner *guerr* en embannadur 1647, gant an notenn “recte” gant Ernault a dro “rempli de félonie, de violence et d’erreurs”. Fleuriot, DGVB 190, a lavar : “vient peut-être du croisement du français “guerre” avec une forme venue de *gueth*”. Ne hañval ket gwall azas. Adkemeret eo bet *kadvezhen* “marichal”, *morvezhen* “admiral”, ha savet *aervezhen* “air-marshal” (LAVA 03/85): *pa voe roet ar galloud-bonreizhañ d’ar C’hadvezhen Petain* (EMSA. 44/264), *drouklazhet e oa bet etretant ar Morvezhen Darlan* (EMSA. 44/266).

27. *Moruueten* : {morueeithen} /morw(ei)θen/. Ar ger °*morvezhen* eo, sl. § 26.

28. *Haeluobri* : {haeluuobri} /haelwovri/. Aes eo anavout e’n anv-man an elfenn *hael* “nobl”, aet da get, a hañval, er yezh voutin. Gant GReg. e oa jubennet “cordial, qui fortifie le coeur”. Adkemeret eo bet avat abaoe ar *Sketla*, hag e gavet a reer liezik er yezh lennek. Niverus oa an anv m’en c’haved en hBr., sl. CB 134h, skrivet *hael*, *hail*, *hel*, *ahel*, hag ivez hBr. *aoloc /haeleg/ °haelek*.

Evit {uuobri}, skrivet *uuobri*, *gubri* /guvri/, troet gant Fleuriot DGVB 330, “respect, considération”, aet oa da get abaoe an hBr, m’en c’haver e lies anv evel heman (CB 177). Loth a ra eno un adanv anezhañ, troet gantañ “élevé en dignité, sage”. Fleuriot, VBEG 363, a soñj e c’hell bout bet gwezh adanv “sage, digne”, gwezh pennanv “sagesse, dignité” evel Kb. *gofri*. Evel meneget § 2, e voe adkemeret nevez zo an deverad *gouvriad*, ls.

-ed “notable” DGYA A-3/36. Hañvalout a ra bout bet implijet evit ar wech kentañ EMSA. 42/178 : *an diaesterioù-se a vroudas ar c’houvriaded (amaezhidi, maered, kuzulierion gêrioù ha departamantoù, kannaded, tud a lezenn, sternioù, perc’henned-douar, beleion hag eskibion) da gemer preder gant diaesterioù ar vro ; heñveldra, gouvriadel 72/391 : war wel hon eus lakaet nerzhoù mirelour ar c’houvriaded henvoazel a zalc’h d’o lazioù, nerzhoù gouvriadel nevez o deus stourmet hag a stourm bepred ouzh an nerzhoù gouvriadel henvoazel a benn o distroadañ.*

IV

Spisc'heriadoù

Goude bout studiet un darn eus ar pezh a zegas dimp an anvoù-tud ha -lec'hioù, hag un nebeut anvoù boutin digenvez er buhezioù sent pe an diellevroù, a-unan ma tezastumemp doareoù pennañ skrivadoniezh ha mouezhiadoniezh an henvrezhoneg, e c'hellomp bremañ teurel hon sell ouzh ar spisc'heriadoù. A-douezh an holl re bet legadet dimp hon eus dibabet a-ratozh reoù o c'hoarvoud eus ur frazenn ma vo roet un alberz eus ereadoniezh ar yezh kozh, hag ivez reoù sklaer a-walc'h, ar pezh an dalvez ket e vefomp evit plaenaat pep tra.

29. *Credentes, sed ultra nostri curam :: critim bot in nem na mui :: q(ua)si n(on) esset inter nos.* DGVB 123.

Al lavarenn henvrezhonek zo skrivet a-uc'h da'r gerioù latin. Talvout a ra ar re-se kement ha “ar re o krediñ ema (doue) en tu 'rall d'hon freder, evel pa na vije ket en hon mesk”. Gwelet a reer diouzhtu penaos ar vrezhonegerion a vremen a gomprenfe hBr. /kridiṽ bod In neṽ na mwi/ = *krediñ bout en neñv, na mui*.

Skrivañ a reomp amañ *kridiñ* furm ar pennanor ha neket *krediñ* a zegemerer da'n aliesañ e'r yezh lennegel. Gwir eo e vez displeget ar verb war ar bennrann *kred-*, met, diwar levezon an dibenn pennanorel *-iñ* e c'hoarvoe ur c'hontammadur eus an /e/ en /i/ er gentañ silabenn, ha se abaoe prantad an henvrezhoneg. Anat eo avat e voe techet a-viskoazh ar brezhoneg da reizhekaat, reoliekaat an displegadurioù, ha daoust da'r skritur krBr. *criddiff* e verzher teir gwezh, da nebeutañ, diwar sellet ouzh an enklotenn, e vez

goulet un distilhadur /krediñ/, sk. *mat voE Dif me parifET crIDif* N. 994, enkl. /ed ~ et/. Lies gwezh e vez skrivet krBr. *crediff* ivez (ha *credout* Pa. 2087 = J. 102b, ar pezh zo reol evit liv ar sonenn), mes kavout a reer *kridiñ* betek hon amzer er-maez a BrW. ; un hevelep anadenn a c'hoarvez ivez evit *diskiñ/desk-*, *birviñ/berv-*, *pidiñ/ped-*, &a. Da geñveriañ eo rag-eeun gant *terriñ/torr-*, *leskiñ/losk-*, *geleiñ/golo-*, *klefiñ/klof-*, &a. Sl. VB 130h. Ne vez ket kavet e pep lec'h avat, ha meur a furn digontammet a gaver.

E-lec'h *kridiñ* *bout en neñv* e lavarfed kentoc'h hiziv *krediñ* *ema e'n neñv*. Stank a-walc'h oa an droienn avat e krBr. (bremanekaad a ran ar skritur) : *ma'z c'houvezfer bezout un mab bihan ganet* N. 782 ; *ez kredzont ( )* *bout aet Maria* Pm. 133 ; *ma'z eure bout lazhet an inosanted* Nl. 429 ; *o soñjañ bezañ ret kas pep eneñv* Nl. 138. Alies e lakaer ur raganv dirak pennanor *bout* : *hon eus pevar zra da grediñ eus an iliz* : *kentañ, he bezañ unan* Gk. 3 ; *gouezet e vout ganet* N. 782. Sl. VB 369h.

Merzhet eus bet en hon eus skrivet *en neñv* ha neket *e'n neñv*, eleze gant araogenn *en* + pennanv, tra ma ve gortoet hiziv *en* + *an* + pennanv. Da vare an henvrezhoneg e veze rouez tre arver ar ger-mell, sl. VBEG 271, dres evel e kembraeg kentrat (sl. Ifor Williams, *Canu Aneirin* xvii-lxx), ha zoken rouesoc'h e Br. eget e Kb. hervez a spurmanter e'r spisc'heriadoù (VBEG 272). Sl. a-is §30.

An droienn *na mui* zo chomet bev e krBr., sk. *goude ma holl safar, na mui ne lavarañ* Gw. 1030 (brem.) = “ne lavaran ket mui”. Hiziv, peurliesañ e lavarfemp *hep mui*, mes Fleuriot a ra anv Kantik sant Erwan : *n'eus ket e'n-argoad, na mui e'n arvor* (DGVB 263).

30. *in ordine, nil siderum cursum : : in cemas hadui i oit a bid* inter solem et lunam. / In xeñank adwI I old a vId/. DGVB 221.

Ar ger *kentañ* (in) /In:/ (DGVB 220, VBEG 271) zo deuet da vezañ ar ger-mell strizh *an*. Evel m'omp o paouez lavaret e veze dibaot a-walc'h en

hBr. ha VBEG 271h. a ra anv a skouerioù evel *pont caupal hint* = °*pont kobal hent* “pont hent ar c’hobaloù” (Eveshaat amañ e voe miret *kobal* e BrW., sl. Kb. *ceubal* “boat, ferry-boat”, pa ’z eas da ‘kobar’ e’r brezhonegoù all, DGVB 99). Fleuriot a ra anv ivez a hBr. *ran scam ambait*h = °*rann skañv amaezh*, mes, nemet e vez lakaet an adanv rak e bennanv, ne vije ket a c’hermell bremañ muiget gwezhall : “un dachennig gounezerezh aes”, “aes ha labourat” ; merzheta reer hepken ne veze ket deuet da voaz d’ober gant ar ger-mell amstrizh, bet degaset en hon yezh gant ar galleg. Kouezhañ a c’halle sonenn ar ger-mell strizh : *a-n parth arall* = °“a’r parzh arall” ; *rac n angan* “rak ’n anien”. Gouzout a reer ne gaver ket ar furmoù *ar*, *al* e-raok ar brezhoneg modern (16t. Ktvd.). Padal ez eus en hBr. furmoù en *ir* a hañval bout “hengembraek” evit gwir ; sl. Kb. *yr*. Marteze e teu an implij-se digant Kembreiz enbroet e Breizh, sl. DGVB 15, VBEG 272h. Aman e fellfe din stagañ ur gerig, na sell ket ouzh ar Br., hogen ouzh ar Kb. Krediñ a reer peurliesañ e teu ar ger-mell hKb. *ir*, Kb. *yr* eus *yn(n)* (sl. CCCG 218h.), un tammig evel Br. *ar* < *an*, dreist-holl dre na gaved raganv-diskouezañ ebet gant *-r-. Ret eo eveshaat avat, ne gavfed un hevelep emdro *n* > *r* e Kb. met aman ; d’an eil e vije bet c’hoarvezet dek kantved e-raok ar Br. hag em hollekaet hep lezel roud erbet koulz lavaret. Re hir e ve displegañ ma soñj aman, mes un hevelep elfenn Ie. **r^e/o-/ri-* a gaver anat e louviég, lituaneg, tokareg, &a. ha n’eus abeg erbet da zizarbenn ur furm gant -r- orinek e Kb., daoust petra bennak ma hañval digenvez e keltieg.

Ar ger *cemac* a rankje bout °*kevank* hiziv, sl. Kb. *ehang* “spacious, large”, mes troadurioù zo e’r yezhoù keltiek gant liv ar sonenn, sk. Kb. *cyfyng* “strizh”, hIw. *cumung* “strizh”, hag e Br. ne anavezet met *enk* (hBr.*enc*, krBr. *encq*). Gwelet hon eus dija eskemmoù *an* / *en*, § 17, ha ne vike ket souezhus e vije bet un hevelep anadenn aman. Bezet a vezo, en arbenn da Br. *enk*, e-lec’h ober gant °*kevank* e vo kavet splotusoc’h, diouzh ret, sevel ur ger *kevenk an deiz m’hon bo tro dober, evit abeg pe abeg, eus ur ger o verkañ keñverioù etre div anadenn dezho ar perzh a vout ken enk an eil hag eben, ha gwazh a se evit ar yezhonour glan. Lavaret e mod all : matezh da’r sturyezhouriezh

eo ar yezhoniezh evit ar c’hadyezhour (eleze ar yezhour oc’h emgannañ, ar pezh a zo kontrol dik d’ar yezhkadour, eleze an hini zo, sañset, o stourm, dre hir betisioniñ peurliesañ, evit yezh voumounet e dadoù kozh...).

En *hadui* ned eo ar skrivenn *h-* nemet ur c’hinkladur diezhomm evel ma c’hoarvez paot a-walc’h. E Kb. e kaver *adwy* ; er brezhonegoù a vremen ez eus ar stummoù ‘*oadē*’, ‘*ode*’ (anezhañ furm degemeret er yezh skrivet) hag ‘*ado*’ en Enez-Eusañ. “Anat, eme vMordrel (HBNB 6), e yafe gwell *ado* eget *ode* d’ur yezh didrefroedet”. Ya, anat eo, mes evel-henn ema an traoù ha ne dal ket ar boan sevel ur reverzhi evit ur ger digenvez evel hennan. Ar ster henvrezhonek a veze “intervalle, brèche”, hiziv n’eo ken met “brèche (dans un talus, &a. ; passe, col (de montagne)” (NDBF 604) ; un aspadenn eus ar ster kozh a verzher c’hoazh marse M. 1681 : *unan sot pep ode a-ye heruez é hoant*. Lennet vo a-zivout sterioù resis ar ger notenn Ernault MM 149⁸. Nevesoc’h ez eus bet roet ur ster kalvezel da’r ger, DAFA 64/98, 116 : *ode, tredanode* “elfenn ur rehent o soubañ en ul liñvenn pe en un aezhenn” : *maezode* “ode ereet ouzh blein-maes ar ganer tredan” 90 ; *muiode* “ode ereet ouzh blein mui ar ganer tredan” 94. Adkavet vo, anat, a-getep, Gl. *électrode, cathode, anode* : dre zarvoud e c’hoarvez e’r gerioù-se ar Gr. ὀδός “hent”, n’en deus tra da welet, evit e c’herdarzh, gant Br. *ode*, mes ne gilas ket KIS dirak ar c’hoari-gerioù ha deuet mat eo o savadurioù war *ode*.

Goude e teu *i*, a ve, hervez, hon araogenn *en / e*. Ned eo ket peurziogel e ve an hevelep ger, rak en hIw. ez eus *í* a c’hallfe bout merk an hirder gantañ (sl. GOI 34, 521) ; e krBr. ivez ez eus *y* e-kichen *yn* (sl. BBCS 17/137-158 ha GMW 199). Evidomp-ni e vemp tuet da gridiñ e oa hBr. *i /I/* = krBr. *y*, disheñvel diouzh hBr. *in /In/* = Kb. *yn /ən/*. Hiziv, e’r yezh lennegel, e reer gant *en* + sonenn, *e* + kensonenn, mes e rannyezhoù zo, e BrT. pergen, e reer gant *en* ken dirak sonenn, ken dirak kensonenn ; e krBr. e veze stankoc’h arver *en* evit hini *e*, daoust ma oa diazezet mat dija heman, sk. *an fyn man den n-e IES en paLES nac En Sal* M. 38, ma verk an enklotenn /ez ~ es/ daoust d’ar skritur. An hBr. *i* a gaver dirak *h-*, sk. *i hepcorim* “en privation” = °*e hepcoriñ* (DGVB 218), pe amañ dirak un divsonenn. D’hon soñj enta, *e* ≠ *en*,

met da c'houde e voe dasparzhet ar c'hefridioù, un tammig evel ma kaver àr ≠ *war* en orin ha, da c'houde, àr miret e BrW. ha *war* e BrKLT.

Emdreiñ a reas hBr. *oit* /oId/ e krBr. *oet* ha Br. *oad* ; heñveldra evit e liester hBr. *oitou* /oIdow/ betek *oadou*. Ur ger diwarnezhañ a vez testeniekaet e krBr. *annoet* tr. “temps” C. (sl. DEBM 207 ; ezvezant DGIB) a vije bet °*annoad* hiziv, eus **ande-a(w)ito-* gant ar rakger kreñvaat **ande-* > *ann-* testeniekaet mat en hBr. (DGVB 63 ; VBEG 371) sk. *anscantoc(ion)* = °*anskantek* “skantek”, *angruit* = °*anwrìd* “chose acquise, profit, gain” ; *anco-brmo* = °*angervo* “qui ne contribue pas, avare” (diforc’hañ mat hBr. *cormo* > krBr. *coruo* > Br. *korvo* “profit” eus **ko(m)-are-mog-* diouzh hBr. *cobrmò* > °*kervo* “économe” eus **kom-ro-mog-* ; evit **kom-ro-* > Br. *ker-*, sl. *kerzu*, Kn. *kevardhu*.

Ar raganv-stagañ a a weler da c'houde, a zo bet diskleriet mat e orin gant Guyonvarc’h, “Notes et remarques sur le système relatif du breton”, ÉC 13/220-258. E dostaat a ra ouzh ar ger-mell n. hIw., eleze, uheloc’h en amzerelezh, e tenn e orin diouzh ar raganvoù-diskouezañ. (DGVB 1h., VBEG 277).E-kichen a e kaved en hKb. *hai* (*h-* didarzhék), sk. *di erchim tir telih hai oid i lau elcu* “to claim the land of Telych which was in the possession (*dorn*) of Elcu” GMW 63. Fleuriot a glemm n’en c’haver ket en hBr. (VBEG 278) hag e tro evel-henn ar frazenn gembraek : **do erchim tir Telih a oi i lom Elcu*. Ar gwir gantañ : n’eus roud erbet a *i* a vije testeniekaet en hBr., mes ne dal ket ne oa ket anezhañ, rak, mar lakaomp an hevelep frazenn e “brezhoneg” bremañ (o viret ar furmoù) e kaver dik : °*da erc’hiñ tir Telych ay oa e leuñv Elcu*, gant *ay oa* a gaver nouspet gwezh skrivet ‘*a yoa*’ abaoe ar krBr. betek breman. Heñveldra e skriver ‘*a ya*’ eus *monet* evit *ay a*, &a. N’eus mar ebet en hon eus amañ kevelep hKb. (*h*)*ai*, gant an hevelep elfenn, merk an hic et nunc, *i*, a gredomp merzhout ivez e *hin-i* (LAVA 03/43). Evit ar c’hammdroc’h ‘*a y-*’ sl. skrivadoù evel ‘*ne deo*’ e-lec’h *ned eo*, ‘*mar deus*’ e-lec’h *mard eus*, &a.

Evit *bid*, *bed* (b^{id}) /bId/, hon bez eo, bongeavor reol 3. un. *bout*, Kb. *bydd*.

Aman e vo spletus marse ober un evezhiadenn. Ar c’hevorioù reol zo *bez* ha *beze*, gant /ð/ > //ž//, eleze BrKtW. /Ø/. Miret eo bet *bez* = ‘be’ e BrW. ; ar rannyezh-man o vout adsavet he bonragor he e *behe*, n’eus amjestregezh ebet ; hogen an eilgevor /beže/ a vije aet eno da */bee/ > */be/, hep na vije tu d’e ziforc’hañ diouzh ar bongevor hag aet da get buan (dres evel ar bonator deuet da heñvelson gant an eilgevor stagel pe-dost). En e lec’h e vez graet gant an eilragor *beze* (gant /z/), dezhañ ur ster boaz, evel e rannyezhoù all gant *bije*. Hemañ eo a gaver SFKH- 5 da skouer, *da’r c’houlz-se an diaoul a veze tizhet alies en e varc’hadoù*, ar skrived ‘vezé’ o taveiñ anat da //z// ha neket //ž// : ret eo reizhañ GIB 80 war ar c’hraf-se.

Adsevel a c’hallfed ar frazenn : °an c’hevank ado e oad a vez (etre an heol hag al loar), eleze e brezhoneg breman : *an ode strizh en oad a vez*. Merzhet a reer e lakaed an adanv dirak e bennanv. Paotik eo un hevelep savadur en hBr. (sl. VBEG 247) evel e krKb., ma laka penngensonenn ar pennanv da vlotaat. Er skridoù nevesoc’h, lakaet er-maez un nebeut adanvoù evel *gwir*, *gwall*, ned eo peurliesañ met skouerioù a vrezhoneg beleg : *ar c’hruel Faraon*, *ar bur Suzanna*, *hon galloudus roue*, &a. Anat eo n’eus amañ met drevezadur ar galleg. Ur roll hir a-walc’h anezhe zo bet roet gant Ernault, RC 11/187-188.

31. in cuius territorio : : *in dicomit tigran* (DGVB 221h.). (in dicomit tigran) /In digoñId tigran:/. DGVB 221.

Diwar-benn an araogenn hBr. *in*, Br. *en*, sl. §30 a-zioc’h ; heñveldra, evit (tigran), sl. §23.

E-kichen *dicomit* (dicomit) eus **dī-ko-meto-*, ennañ ar wrizienn *met (*Lat. etym. Wtb.* 2/82h. v° *metō*) a roas ivez Br. *mediñ*, gant he ster kozh “troc’hañ”, ez eus ivez hBr. *dicombit* eus **dī-kon-bit-*, ennañ **bit-*, testeniekaet e hBr. *bitat* “resicaret” “il coupait” (DGVB 84) = °*bidat* gant an dibenn /ad/ eus 3.un. eko. (VBEG 304 ; sl. krBr. *ha neuse ho try ez dispartiat* “o-zri e tispartie” Nl. 275), ivez *bidiez* “gavr” = ‘l’émondeuse’, RC 45/175. Sl. Kb. *bid* “lopped hedge”. Tost da genster e oa dija an daou c’her da vare an hBr. : “hep tell,

hep tailh”. Aet vijent, bep eil, da °digeñved ha °digemid moarvat.

Merzhet a reer amañ ivez an adanv kent e bennanv (sl. §30) : °en digeñved derann, tr. “dans un domaine sans taille” DGVB 222.

32. pendere poenas Cicropidae : : sex homines *athtalent ino hac un toguisoc cantdo* /atalent Ino ag yn tawIseg canto/ DGVB 76.

Ar skrid spisc’heriet amañ zo tennet eus ar skridoù latin gourouiziek a saved e dibenn ar romanegezh ; tennañ a ra da’n truaj bet paeet gant an Ateniz (*Cicropidae*) da zDaidalos. Eus ar ger kentañ *athtalent* (an *-h-* uuskrevet) (attalent), e kaver an 3.ls.eko. eus ur verb Pr. **ad-tal-* a droas da Kb. *athal*, mes a hañval bout /atal/ e Br., sl. krBr. *queuatal*, Br. *kevatal* ha hBr. *attal* /atal/ “équivalent, remplacement” DGVB 76. Em c’houlenn a c’haller perak e skrivad un *-h-* a-uc’h da’l linenn ; d’hon soñj e voe graet gant ur skrivour kembraek evel ma veze lies hini e Breizh da’n ampoent-se. Ent-reol e tro *-d-t-* da /θ/ e Br. evel e Kb. e’r gerioù bet savet kent ar 6t ktvd. ; mes, goude, e’r gerioù rakgeriet savet war-lerc’h dibenn ar c’hwezhadur, ez eus bet ur c’hendeuzadur eus an div gensonenn hag evel-se e tisklerier Br. *-atal*, evel Kn. *atal* “équivalence” (sl. DGVB 76). e *tal-* e spurmanter kentrann ar verb nBr. *talvout* : *tal-* + *bout*. Diwar e hirondeed ez eus bet meskailh en e zisplegadur. Daveiñ a reomp da HMSB 226-7 a ro bremañ un daolenn sklaer. 1) Breman, er yezh lennegel e reer gant pao. *talvezout* hag ar bennrann *talvez-*, an displegadur o vout hini ur verb reol ; 2) meur a wezh, diwar ar pao. *talvout* ez eus bet tennet, gant kammdroc’h, ur bennrann *talv-*, displeget reol ivez ; 3) e krBr. hag e nBr. e raed 3.un. bko. *tal*, a badas betek an 19t ktvd. da’n nebeutañ (EKG. 2/111), 3.ls. bko. *telont* (M. 889 hepken) ; 3.un. eko. *talie* (db. an *-i-*, sl. HMSB 223) : ar furmoù-se a ziskouez un displegadur reol war ar bennrann *tal-* ; 4) stank a-c’houde ar krBr., dibaotoc’h hiziv, un displegadur heñvel ouzh hini orioù reol *bout* : bko. *talvez* ; bao. *talvoe* ; bko. *talvo*, *talvezo* ; eko. *talve*. Diwar skouer 3) a-zioc’h, mes gant ster “reiñ arc’hant”, ez eus bet savet ur verb *talañ* (sl. Kb. *tal*u “pay”), a gaver adalek EMSA. 10/261, a-unan gant gerioù all war ar bonad *tal-* : *dastalañ*, *talus*, *amdalus*,

amdalusted ; *taler, taladour(ez)* (15/95). sk. : “*Talit* kant lur da Anna, en eskemm eus ar chekenn-man. Sinet Yann’ ( ) an *tale* a reer (eus ar bank) o vezañ ma *tal* da Anna ur c’hant lur war c’hourc’hemenn Yann ; an *daladourez* eo Anna pa zegemer an arc’hant *talet* gant ar bank” ; *ardaladur, ardaladus* (16/128, 122) ; *talvestr meur* = Sz. “Paymaster General” DGYA A-3/48 ; &a. Un diforc’h zo etre *paeañ* ha *talañ* : gant ar *paeañ* e seller ouzh ar werzh eus un dra bennak (traezoù, labour, &a.), met an *talañ* a dalvez hepken “reiñ arc’hant” : *paeañ* a ran dek lur evit ur pesk hag e talan ur bilhed dek lur da’r gwerzher. Gwelet hon eus e kaved, a-c’houde Greg. ar ger *kevatal* tr. “équivalent, ce qui est égale en valeur une autre chose à laquelle il est comparé” (GIB 1666) ; diwar *atal* e-un ez eus bet savet neverc’herioù evel : DAFA 63/12 *atalad* “reollun o verkañ ur c’heñver a bardre etre kementadoù anav pe dianav pe argemmel”, *atalbouez* g. “pouez ur c’horf kavet dre embreg an atalbouezañ”, *atalbouezañ* v. “Doare pouezañ dre erlec’hiañ pouezioù merket ouzh ar c’horf war eil pladenn ar ventel, eben o vezañ warni ur marvbouez” ; DAFA 64/18, *atalad kimiek* ; *atalouriezh* b. “kevran ar jedoniezh oc’h oberata war arouezioù erlec’hiet ouzh ar c’hementadoù”, *atalour, atalourel* ; EMSA. 20/246 *atalusted, atalus* (“mar digresk bastusted ur mad A pa gresk bastusted ur mab B, e lavarer ez int atalus an eil d’egile”).

Ar ger hBr. *ino* /Ino/ en doa ur ster amzerel, “neuze” kenkoulz hag ur ster egorel (e’l lec’h-se) ; bremañ n’en c’haver peurliesañ met gant ur ster egorel (sl. GIB 674), mes ar ster amzerel a gaved c’hoazh e BrW. an 18^t ktvd. : *ha ne vint ket pell a eno nad aint da’r jujamant àr un dro* “and they shall not be a long time from then, without going to the Judgement together” NG- 83h ; sl. DGVB 225 ha VBEG 288 a ro skouerioù all : *cet dadaruei ino emboles* = °*et dezarve eno empolez* “bout na c’hoarvefe neuze un adviziadur” (gant °*get* eus *ket*, moarvat, evel *bep / pep, gant / *kant*, &a.) ; ro *ino lenuen* = °*a eno lenwent* “eno e leunient, e savent” (*lenuen*, ouzh hBr. *lenguim* DGVB 240, ha neket ouzh *len-* “stagañ” DGVB 239).

Ar stagell-kevreañ *hac*, Br. *ha(g)*, Kb. *a(c)*, zo da dostaat da La. *atque*. Ar furm orin eo *hag*, a ya da *ha* dirak kensonennoù (abaoe an hBr.) ha neket

ar c'hontrol evel m'en lavarer alies e'r gramadegoù (YBB 361, da skouer). Ouzhpenn e ster bremañ a veze gant hBr. *hac* ster “gant, diouzh” = *in diued pop un mis ha dichrou alall* = °*en diwez pep un miz ha deroù arall* tr. “(de peur de séparer) la fin de chacun mois d’avec le début le l’autre” (DGVB 222) ; *deceuinient ha cantdo em* = °*degeveinent ha gantoñ* tr. “coïncidaient avec lui” (DGVB 131). Miret voe ar ster-se e krBr. : *an barner souueran a-duy ( ) hac eff he mam* = “ar barner meur a zeuy gant e vamm” Pm. 270 ; *lavar dan Roue Glazren hac ef e Bretonet* Gw. 188, &a. Sl. DGVB 205.

En hBr. e oa da *un /yn/* tri zalvoud : a) ger-mell amstrizh evel Br. *un* : *un nant* id. ; b) “unan, un hepken” : *un amser* “un amzer hepken” ; c) “hevelep” : *a un did* = ° *un deiz* tr. “par un même jour” ; ar ster-man a veze anavezet ivez e krBr. : *ha'n poan da chom vn het* tr. “et que la peine restât de même étendue” M. 2569 (Cf. DGVB 327).

Gant hBr. *toguisoc /təwizeg/* “pennrener, blenier” e kejomp gant ur meizad politikel ha sevenadurel a yaezh da get goude marevezh an hBr. A un orin eo gant hIw. *tóisech*, hiziv *taoiseach* oc’h envel “prime minister” Iwerzhon ; heñveldra e Kb. *tywysog* “chief, leader, prince”, deveret eus *tywys* “blein, penn”, eus **to-wed-tu-*, ennañ ar wrizienn Ie. **wedh-* “bleniañ”, IEW. 1115h. Aet oa ar ger da get betek ma voe adkemeret DGYA A-1/48 *tevezeg* “chef du gouvernement ; chef du cabinet : premier ministre” ; *tevezvod* “cabinet = les ministres” ; *tevezvod-brezel* ; A-4/50 *tevezegiezh* “présidence du conseil” ; A-6/46 *tevezvodelezh* “système de cabinet”.

Ar furn *cantdo* zo 3.ls. An araogenn *cant* “gant” ; chom a eure /kant/ ur pennad-mat, mar keñverier gant krBr. *can*, kent monet da /gant/ dre vlotaat evel gerioù rakdodet all (sk. *war* < *guar*, &a.). Evit a sell ouzh an dibenn, furn hBr. ar raganv lostgeriet a hañval bout -o, ken evit an 3.un.g. hag evit an 3.ls. Stagañ a raer em / eĩ/ no i /i/ evit diforc’hañ an eil diouzh egile. Evel-henn hBr. *cantdo em* / kanto eĩ/ > BrW. *gantoñ* [gətõ gətu] ; e’n 3.un.g. e kaver ivez -a em /a eĩ/, sk. *dada em* > *dezhañ* /dežã/ ha neket */dešã/ en desped d’ar skritur gant -zh-. Evit ar strishadur, sl. *ema-eñ* > *emañ*. Eve-se e

c'haller diskleriañ an enebadur etre BrW. -oñ ha BrKLT. -añ. E'n orin e teue an diforc'h moarvat diouzh an troadoù disheñvel mennet gant an araogennoù (akuzativ, dativ..., mes da c'houde ez eus bet ur skoueriekadur, hervez ar rannyezhoù, un tamm evel ma voe ledanet àr e BrW. ha war e BrKLT. Evit an 3.l.s. ez eus -o (*cantdo, dodo i*), bet miret e BrKLT. -o, -o-i(nt) ; testeniekaet eo ivez hBr. -ou > krBr. /ew/ > -e (*isou > °ize* “a-is dezhe”), bet miret e BrW. hag en ul lod bras a BrTK. sl. Plerger, HB NB 70.

Aet vije neuze ar frazenn da °(*c'hwec'h den*) *atalent eno hag un tevezeg ganto* “c'hwec'h den a baeent neuze hag ur blenier ganto”.

33. *dadarued epac(dou) XXV, int rid ou mod, i(n) pop un na(u)decant hit bit* ; nam *isem ret ec istius circuli : heruid XXou, ut sint menn o rit(ec) usque ad reuisionem. /dædarweð epaktow pemp war n ygent # Int rId ow mod # I peb yn nowndekant hId biθ ( ) Iz eñ rId eg ( ) herwId ygentow ( ) men : ow rId eg/*. Ar frazenn diaes-se zo troet gant Fleuriot : “les (25 ???) épactes se produisent de façon libre pendant le cycle de 19 ans. Ce cycle est en effet par vingtaines (d’années) : de sorte que la course des épactes est perceptible jusqu’à la révision” DGVB 127. N’eo ket gwall sklerijennus ar ster hollek (petra eo an “25 epakt” ?), mes n’eus diaester ebet evit a sell ouzh jubennerezh pep ger.

E *dadarued /dædarweð/* hon eus 3. un. Bko. °*dezarvout*, bezet °*dezarvez* “e c’hoarvez”, anezhañ savet war *darvout* hag eñ e-un war *bout*. Setu roll ar verboù savet war *bout* en hBr., hervez VBEG 323 ; meneget int dre o fenn-anor evit plaenaat an traoù, mes heman n’eo ket testeniekaet peurliesañ ; stagañ a reomp an droidigezh c’hallek roet gant an aozer : *ar-cant-but = °*ar-gantvout* “percevoir, noter” ; *dar-but = *darvout* “advenir” ; *do-but = *devout* “se trouver” ; *do-guor-but = °*dourvout* “survenir” ; *di-han-but = °*dihambout* “quitter, partir” ; *gud-but = *gouzout* “savoir” ; *huar-but = *c’hoarvout* “advenir, survenir” ; *ro-but = °*revout* “exister”. Merzhet e krog ar frazenn rag-eeun gant ar verb ha heman en unander evit e rener da vout lies.

Goude ez eus *epac(dou)* : adsavet e c'hell bezañ rak testeniekaet eo meur a wezh e'l liester. Ne ouzomp ket avat hag eñ oa gant Fleuriot ar gwir da adsevel ul liester aman, hag a-walc'h e vije bet moarvat klokaat en *epac(d)* rak an unander oa endeo kalz paotoc'h evit al liester gant an niveroù (sl. VBEG 258), daoust ma kaver *try nyez* G. 260 (skrivet *nyet* = *nied* — furm testeniekaet diwezhatoc'h — mes an enklotenn a c'houll ur furm /niež/). Amprestet evel ger gouiziek digant al latin eo *epacd* ha da grediñ eo e veze distilhet /epakt/ ha neket */ebakt/, rak, ma vije bet kozh ha “naturel” an amprestadenn, al La. (diwar ar gresianeg) *epactus* a vije aet da hBr. *epaeth /ebaeθ/, Br. *ebaezh ha neket gant /kt/. Evel a reer *epaktoù* ar gourdeizioù staget evit klokaat ar bloaziad heolel da geñver ar bloaziad loarel, dre ar pezh a anver *gourdeizioù* e gwerinoniezh Vreizh, sl. DGVB 336.

Testeniekaet eo ar pennañ niverom en hBr., sl. VBEG 255hh. Aliezik avat e vezent merket e sifroù roman evel XXV amañ ha XXou pelloc'h. Anaout a reer 20 a oa hBr. *ucent* /ygent/ = Br. *ugent* ; 5 a veze *pemp* evel hiziv, hag o vezañ m'hon eus 27 : *seith guarnucent* = *seizh warn-ugent* e c'haller adsevel 25 evel *pemp guarnucent = *pemp warn-ugent* hep faziañ betek re. N'eo ket peurziogel avat, rak gwelet a reer a veze lavaret 49 *seidth seidth* = °*seizh-seizh*. Marteze e lavared ivez *pemp pemp evit 25. An eil ne vire ket ouzh egile, mechañs, rak evit 90, e-kichen *teir trigont* = °*teir zregont* e kaver ivez *dec super LXXX*, eleze **dec guar petguar ucent* = °*dek war bevar-ugent* pe (?) *dec guar eitcont °*dek war eikont* (sl. 50 *pimmont* = °*pemont*), mes diwirhañval eo heman rak gortoet vije kentoc'h *naucont. Ar furm XXou a ziskouez e c'halle an niveroù bout lakaet e'l liester, bezet amañ *ucentou = *ugentoù*, evel ma kaver hBr. *nauou* = °*navoù*. Notañ ivez, gant arver ar furm venel : *teirdec* = °*teirzek* 13 ha 90 a-zioc'h.

En *int rid* /Int rId/ ez eus ar pezh a vije °*ent rez* “ent dieub”. Evit sevel un adverb e c'halled rakdodañ ouzh un adanv ar rannig *int*, hiziv *ent* + blotadur (*end-* en *end-eeun*), pe a rannig *it*, anezhi ur arallskrivenn evit *id {id} /Id/, hep mar, daet da ez hiziv. E krBr. e kaver kichen ha kichen *en(t) mat* /en(d) vad/ hag ez *mat* /eð vad/, heman diwezhañ o vezañ troet da *ervat* (sl. VBEG 286h.).

Posubl oa ivez ober gant an adanv e-un evel adverb.

Evit *ou* /ow/, raganv 3.ls. Aet bremañ da *o*, Kb. *eu*, sl. DGVB 279. An adanv *rid* /rId/ a vije °*rez* “dieub”. Marteze ez eus c’hoazh roudoù anezhañ e krBr. *rez*, mes lies ger a c’hell bout kuzhet a-dreñv ar skrivad-se, sl. HY 39 hag evezhiadennoù Plerger HBNB 50h. N’eo ket bet advevaet e’r yezh arnevez, koulz lavaret, en abeg da *reizh* moarvat a vije damheñvel-son gantañ. Adalek EMSA. 2/6 avat e weler *rezid* g. Met heman ne zeu ket eus hBr. *rid* : diskrivet diwar Kb. *rhyddid* “freedom” ne lavaran ket, pe, mar kavit gwell, pesketaet ba poubelennoù ar Kb. *rhydid* /r̥ɪdid/ gant /d/ o tont eus /d̥d/ *rhydd-did. Gortoet vije bet e Br. *rezdid pe, gwell, *rezded evit ober gant un dibenn brezhonekoc’h ; evit ar Kb. sl. WG 232. Ne vern : *rezid-* a hañval bout degemeret mat ha n’eus abeg ebet d’e cheñch muiget *awen-*.

Dont a ra *mod* /moð/ eus al La. *modus*, ur ger heman amprestet e Kb. *modd* hag en hIw.*mod*, nIw. *modh* “manner, means”. En hBr. e talvez war un dro “muzul” ha “doare”. Aet oa da get e Br., nemet e voe advevaet evel *moz* evit envel ar pezh oa “doare” (-divizout, -gourc’hemenn, &a) er yezhadurezh vrezhonek henvoazel (sl. YBB 106hh.), ken forc’hellek ma oa ar ger-se ; sl. an anvadurezh nevez, LAVA 01/85-89.

E-lec’h *i* e skriv Fleuriot *i(n)*. Gwir eo e lenner *ĩ* e’n dornskrid, a hañval, mes sl. ar pezh hon eus lavaret eus *e* ≠ *en* §30 a-zioc’h. Evit *pop* /peb/, sl. Kb. *pawb*, *pob*, Br. *pep*.

Ar ger *na(u)decant* zo da zielfennañ *naudec* + *cant* “kelc’h, kant naontek vloaz”. Ret eo lenn moarvat {*naundec*} (DGVB 264) > Br. *naontek*. Evit /nd/ > /nt/, sl. HPB 793. Anavezet mat eo c’hoazh ar ger *kant* (sl. §13), a zo heñvelster gant *kelc’h*, mes hiziv e klasker o diforc’hañ dre reiñ da *kant* ster “tro-gelc’h” ; ur verb deveret nevezsavet a gaver e *kantañ* “em vevennañ, em enkañ evel a-barzh ur c’helc’h” : “en eneb, e tenn ar blouegevredadourion amerikan d’en em gantañ en un diskiblezh hepken” EMSA. 83/379.

E’n droienn *hit bit* e ranker gwelet /hId biθ/ “dalc’hmat, da viken”, Br. *hed* ha

°*bezh*, krBr. *bezhuiquen*, Kn. *byth*, kentoc’h eget /bId/ = *bet* (*bet e*, *bet hag* = *betek*). An hBr. *hit* a dalvez “a-hed” ivez. Aet eo da get ar furm verbel 3. un. *is* /Iz/ eus bko. stagel *bout* (sl. La. Est, Al. Ist, &a.), mes stank oa he implij en hBr. evel e krKb. *ys*, evel ereen. Sl. VBEG 321, DGVB 230. Aet e vije da °*es* breman. Lavaret a raed, sk. °*es eñ* = *eñ eo*, *eñ ’ni eo* evit pouezañ ha degas ur frazenn. Soñjal a reer ivez e veze arveret e galianeg, en abeg d’an troiennoù gallek evel *c’est lui qui...* Re hir vije amañ kaozeal a-zivout arverioù resis hBr. *is* ha daveiñ a reomp da ’l lec’hioù meneget en hBr., da GMW 140-143 evit kb. *ys*.

En hBr. *retec*, *rit(ec)* {*ridec*} /rIdeg/ ez anavezet pennanor *redek* ar Br., mes merzhet a reer amañ e veze arveret ar pennanor e-giz ur pennanv, “red”, ar pezh oa evit gwir.

Hep kemm ster hon eus en *heruid*, /herwId/ hon *hervez*, kb. *herwydd*, Kn. *herwyth*. Den ne oar pe a lec’h e teu an *h-*, mes e spurmantiñ a reer e’n teir yezh predenek. Sl. DGVB 210.

Amsklaer eo ar ger *menn* war-lerc’h La. *sint* “(ma) vent”. Un adanv eo, hep mar, hag unan, evitañ da vout prezegad ur verb lies, mes da grediñ eo e chome difiñv endeo an adanvoù a-wezhioù, evel e krBr., sk. *marw vydant* “marv vint” GMW 36, e-kichen *wynteu a veynt veirw* “marv (ls.) vent-i” id. Ne hañval bout e Kb. ger erbet muiget e Br. A c’hallfed keñveriañ gant hBr. *menn* ha Fleuriot a ginnig hIw. *mend*, *menn* “clair, manifeste”. En hIw. Zoken, ned eo ket gwall sklaer orin ar ger ; tostaet eo da *menann*, heñvelster, mes “l’origine mêle des adjectifs *menn* et *menann* est inconnue” (LEIA M-38).

Aet e vije ar frazenn enta da : °*dezarvez epakt* (25 ?), *ent rez o moz*, *e pep un naontekant hed bezh*, (rak) *es eñ redek* (ar c’hant-se) : *hervez ugentoù*, (ma vint) *menn o redeg* (betek an adreizhadurioù).

Talvoudus eo notañ an droienn °*ent rez o moz* “ez tieub o doare”, bet studiet mat gant Proinsias Mac Cana, “An Old nominal Relative Sentence in Welsh”, Cr. 7/91-115. (Sl. bremañ HMSB 65h.).

34. *quas et proximo secuturas* : : *is amal it duducer memor* / Iz añval Ið ðæðuger meñor/ (pe : /Ið ðæðuger/) DGVB 231.

Evel e nBr. Ma tiforc'her *evel* stagell diouzh *heñvel* adanv, an daou c'her o vout a un orin neoazh, mes ar c'hentañ gwanaet dre ma 'z oa deuet da c'herbenveg, e tiforc'hed mat ivez en hBr. *amal* /añval/ (ha marteze /aval/ difronekaet endeo) diouzh *hamal* /hañval/. Treuzvevañ en deus graet hBr. *hamal* e BrW. *hañval*, hogen hBr. *amal* zo bet, hogos dre holl, erlec'hiet outañ gant evel, pouezet /e'vel/, ken ma 'z a alies da *vel* (ha da *èl* e BrW.) ; sl. Ct 7/253 ; strishadur R. Hemon eno ne dal ket kalz avat : kollet en deus /h/ ha miret e bouez dre ma oa ger-benveg ha tra ken. An *evel*-se zo kevelep da hBr. *hemel* /heñvel/ deuet da *heñvel*. Heñvelster eo *hamal* / *hemel* evel *amal* / *emel, mes disheñvel o orin, an eil re o tont eus Pr. **samalo-*, ar re all eus Pr. *simili-* (amprestet abred diwar La. *similis* pe kroazet gantañ ?), sl. DGVB 60, 208, VBEG 281h. En abeg da 'r pouez, ne c'hell ket BrW. '*avel*' [a'vel ə'vel] dont eus hBr. *amal*, mes stummoù BrT. '*eval*' (GMB 226h.) testeniekaet endeo e D. 26, 80, 179, o taveiñ da [ə'val] a c'hell diskouez e treuzvevas *aval* da vare ar krBr. ha goude ; sl. ivez G. 1087, Pm. 40, G. 99, 184, &a., meneget GIB 724h. Kilañ a rae *aval* abaoe ar krBr. : en embannadur 1530 e lenner Pm. 40 *eual*, hogen *euel* en hini 1622 ; NG- 555 a ro "*e-ual*", eleze *aval* ivez.

Ur furm diaes a zeu da c'houde, neket evit he ster, rak anat eo hon eus ur skorell anvel, les da geñver he natur : *it* a c'hell bout /Id/ pe /Ið/. Em ziskouez a ra gant ar skrivennoù-mañ : *it* / *et* hag *id* / *ed*. Ar re gant -*d* zo sklaer : /Ið/ eo a yeas da Br. *ez*, krKb. *ydd*, eus Ie. *idhe, hIn. *ihà* "aman" ; hogen e krBr. e kaver ivez *yd* /əd/, kevelep da Br. *ed-* er bongeavor leel *edi*, eilgevor leel *edo(a)*. Hervez ar skrivennoù *it*, *et* (i) e ved tuet da reiñ da'n (t) talvoudegezh /d/ kentoc'h eget /ð/, mes ne c'hell ket bout peurziogel rak daou c'her hBr. da 'n nebeutañ (*permet* > °*pervez* "kreiz", *dilisit* > *dilezez* "kred", VBEG 27) a ziskouez notañ /ð/ gant (t). Lavaromp memestra ez eo gwirhañvaloc'h (t) /id/ > °*ed*. E krKb. Ne veze arveret *yd* /əd/ nemet dirak kensonennoù hag a vlotae, sk. *tec yd gan ir adaren* "sweetly does the bird sing" (= *ed gan = "e kan"), hogen gwelet hon eus e vez arveret dirak sonennoù

e Br. : *ne-d eo, mar-d a, ed-o(a)*, &a. Ouzhpennañ a reomp ivez ne gaver nemet ar furm gant {t} e'n droienn hBr. *amal it*, ac'hann an distilhadur /Id ðæðuger/ hon eus roet da gentañ a-zioc'h. Evit krKb. *yt, yd*, sl. GMW 171h. E krBr., goude *evel*, e vez degaset an islavarenn gant *ma 'z, pa* ; diwezatoc'h e kaver ivez *evel a* (GIB 725 ; HMSB 304).

Ar verb hBr. *duducer* /ðæðuger/ a zo e'r bongevor dic'hour. Lies furm a gennev e hBr. (sl. VBEG 303), lod anezhe o treuzpad betek ar krBr. ha zoken an nBr. E-raok ma ve hollekaet *-er* : a) *-ir* : hBr. *diodlir* “on donne un sens” = °*dieulir*, sl. krBr. *guilir* = °*gwilir* “gweler”, *renquir* = °*renkir* “ranker”, *guillir* = °*gillir* “galler” ; b) *-er* : hBr. *dispriner* “on rachète” = *disprener*, *dodiprer* “on mange” = °*dezebrer* ; *cimpenner* “on arrange” = *kempenner* ; c) *-ur* (<*/er/) : (*g*)*atur* “on laisse” = °*gateur*, krBr. *mireur* “mirer” ; nBrLT. *lavareur, levereur*, “lavarer” ; d) *-etor* (?) : *comiscedt(or)* “on mélange” (sl. krKb. *kymyscetor* GMW 120) = °*kemmeskedor*. Testeniekaet eo ar verb e krBr. *didoen, dizoen* /didwen/, gant kemmesk puilh *de-* ha *di-*. Evel ma ouzer e rankfe ar pennanor bout hiziv *douen*, gant ar bennrann *doug-*, hogen war homan ez eus bet adsavet ar pao. *dougen*, hag ac'hann nBr. *dezougen* e-lec'h °*dezouen*, adanor *dezouget*. E krBr. dija e lenner *doucguen* G. 1129 ; diouzh an tu all e vez testeniekaet *douen* e nBrW. ‘*douen*’ ‘*o touën*’ en 18t ktvd. (NG-1742, 162). Hervez GIB 516h., e hañval bout an diwezhañ skouer a *douen*.

A La. *memoria* e teu hBr. *memor* /meñvor/ a rankje bezañ aet da nBr. °*meñvor*, mes, diwar levezon ar furmoù blotaet /veñvor/ e teuas da *eñvor*, sl. GMB 11. Diouzh un tu all e voe amprestet krGl. *memoire* evel krBr. *memoar* C., Nl. 379, hag ent reol e troas *-oar* dibouez da *-or*, ac'hann *memor*, nemet e BrW. — ma chome pouezet — ‘*mimoére*’ L'A- 225 (sl. GIB 2189). Setu penaos ni a adsavfe ar frazenn enta : °*es aval ed zezouger meñvor* “evel-henn eo e talc'her koun”. Tuet eo Fleuriot da reiñ da 'r bongevor ster un dazoned, mes eilel eo ar ster-se e Kb. ha gwell eo miret an dalvoudegezh diazez, hini ur bremañ (sl. GMW 108h.)

35. substantiam :: *sogued* {soluued} /solwed/ (DGVB 306h.).

Gant ar ger-mañ e weler anat e veze gouest an henvrezhoneg da ezteurel soutilañ kealadurioù ar filozifiezh skolastek. Div elfenn a c’hoarvez dioutañ : *sol*, a gaver a-un gant ster “diaz, deun”, krBr. *sol botes* “semelle de soulier” C., *solyaff* “semeller” Cb. ; sl. BrW. *beta sol an ifern LLB-* ; *sol ar gwele* “le fond du lit” e Sarzhav (RC 3/233), &a. (GMB 632h.). Ur ster resisoc’h zo bet roet dezhañ gant DAFA 64/107 : *sol* g. “pezh a gemer harp warnañ ub. pe udb. evit bezañ, evit ober, &a., sk. Ar broadelour a ra *sol* eus gwirvoud Breizh evit nac’h asantiñ d’he dirvoud ha kondaoniñ ar re a ra *sol* eus he dirvoud” ; sl. DGYA A-2/50 : *sol* g. “fondement” ; *kaout s. war* “se fonder sur” ; *kemer s. war, soliañ war* id.. Gant ur ster fetis, EMSA 4/93 *sol an hent* ; adarre 27/87 : *sol ensavadel, trabedel* ; 40/142 : *soliekaat* ; 56/268 : *soliaadel* ; 58/269 : *soliaadelezh* ; 59/355 : *soliaadek* ; 74/68 : *soliaad* ; 74/56 *soliaadelouriezh* “pozitivegezh” ; 83/369 : *soliaataat*.

Ar ger hBr. *gued* a dal “aspect, forme” (Kb. *gwedd*) ; arveret oa e krBr. *goez* : *hoz doeou ( ) groaet e pep danuez en goez den* B. 432 ; a *goez* “a-dal da”, Br T. ‘*goez da*’ “hervez”. Skrivet int *gouez* e GIB 1009, dre fazi ha marteze dre ma kave da ’n aozer o doa darempredoù strishoc’h gant furmoù zo a *gouzout*. Gortoet vije bet *gwez /*gwež*/, kentoc’h eget *gouez* a zaveje da /*guež*/, evel m’en diskouez an deveradurioù niverus eus ar ger evel : *arvez*, *arvezañ* (mes sl. ivez VBEG 323), *diskouez*, ha marteze krBr. *couezaff* (°*kowezañ*) “faire la lessive”, kv.??) Kb. *cyweddu* “aozañ”. An holl a hañval dont eus Pr. *widā, d° Ø ar wrizienn Ie. **wid-*, a zo he d° leun **weid-* “gouzout, gwelet” (hIn ; *véda* “ouzon”, La. *uideō* “gwelan”). An derez leun-se, deuet da Kt. **wēdō-* a roas Kb. *gŵydd* “presence” ha, gant ar rakverb **are-*, Br. *arouez*.

Adkemeret eo bet hBr. *solgued* gant ar yezh arnevez, sk. EMSA. 24/353 : “an unaniezh-se zo diazez ar Stad ; he boud hag he *solwez* eo” ; DGYA A-5/46 : *solwez* g. “substance”. Diaes eo *gouzout* perak e vez graet gourel ar ger amañ, pa vez benel Kb. *gwedd* evel ma oa ivez hBr. *gued* hep mar.

36. Quadrais quinquis :: *in pemp guar dou ucent* /In pemp war ðow ygent/ DGVB

225.

Komprenet e vez rag-eeun : °*an pemp war zaou-ugent* “ar pergont pemp”, pe, e mod henvoazel “ar pemp ha daou-ugent”. Gwelet a reer e veze graet gant *war* ha neket *hag* evit liammañ an unanennoù ouzh an degoù. Setu roll an niveroù testeniekaet (sl. § 33 ha VBEG 255-259) : 1. *un, unan* ; 2g. *dou, dau /dow/* ; 3g. *tri*, b. *teir* ; 4g. *petguar /pedwar/* sl. Kb. *pedwar*, Kn. *peswar* ; evel kentañ elfenn : *petr-endec* (DGVB 285) = °*perenneg* “kroaz-hent” ; 5. *pem(p)* ; 6. *hue* = °*c’hwe*, sl. Kb. *chwe* ; 7. *seith, seit, seidth /seiθ/* ; 8. *eit(h)* ; 9. *nau* ; 10. *dec* ; 11. *undec* ; 12g. *doudec* ; 13b. *teirdec* = °*teirzek* ; 18. *eithnec*, sl. krBr. *eizdec*, Br. *eitek* ; *dau nau* = °*daou-nav* ; 19. *nau(n)dec* ; 20. *ucent* ; 27. *seith guar-n-ucen* “seizh warn-ugent” ; 28. *eithguar XX* ; 30. *tricont, trigont* ; 31. *un guar XXX* = °*un war dregont* ; 40. *dou ucent* ; 45. *pemp guar dou ucent* ; *pem nau* = °*pemp-nav* ; 49. *seidth seidth* = °*seizh-seizh* ; 50. *pimmont* = *pemont* ; 90. *teir trigont* = °*teir-zregont* ; *dec super LXXX* = °*dek war bevar-ugent* ; 100. *cant* ; 210. *dou cant et dec* = *daou c’hant ha dek* ; 300. *tri cant* = *tri c’hant* ; 500. *pemp cant*.

37. Humili sole : : *in pan ibid isel houl /In pan vId izel howl/*. E-lec’h *pan* e lenner *pon* war an dornskrid : un ui koukoug n’eo ken. (DGVB 225).

E’n droienn *in pan* n’eo *in* met ar raganv-diskouezañ a roas da c’houde ar ger-mell *an*. Testeniekaet eo e hengembraeg, dres dirak *pan* : *pa sserenn pi gurthet loyr in pan aedbid ad ir loc guac*, troet gant Henry Lewis : “what star is it to which the moon runs opposite (*then*) *when* it shall reach the empty space” (Ct 3/229), gant *in* “a locative meaning, ‘there’, or a temporal meaning, ‘then’” ; id. Aman ema moarvat diskleriadur an droienn BrW. *a pan* : d’hon soñj e teufe eus hBr. *in pan* > *an pan /ap pan/ > a pa(n). E gavet a reer abaoe ar krBr., hag e’n 18t ktvd. e BrL., mes ned eo bet miret bev hiziv met e BrW. (sl. DGIB 32 ; HMSB 298, ma leverer “perhaps the conjunction *ha* ‘and’ ”).

Meizadus eo rag-eeun ar frazenn : °*a pan vez izel (an) heol*.

38. *naundecmet bliden*, post III id. decemb., *atareg debider trei dichrou anni* /nawn-deg̃ved blIden ( ) adaRe d̃ovIder/, troet “la dix-neuvième année, après les 4 des ides de décembre, de nouveau, on se trouve au début de l’année” (DGVB 264).

A-zivout *nau(n)decmet* = *naontekvet*, sl. *nau(n)dec* § 36. An dibenn *-met* /ṽved/ a vez testeniekaet ivez en *eithmet* = *eizhvet* ha *decmet* = *dekv*. An niveroù petvediñ kentañ zo : 1ñ *cisemic* = °*kezevik* (ne gaver ket ar furm *cintam = *kentañ*) ; 2l, *eil il* ; 3de *trete*, *tride*, *treded* (trided) /trIde(đ)/, sl. krBr. *tredez* /tredeđ/ : aet eo da get an /đ/ abred a-walc’h, sl. HPB 677 evel e *bugalez* (miret en Enez-Eusañ, ALBB 44), *ivez* (id., ALBB 344), &a. ; 4t *petguare* /pedware(đ)/. N’eo ket testeniekaet 5t, mes da grediñ eo e veze neuze *pempet evel e krBr. *pempet* krKb. *pymhet*. E KrKb. e lavared ivez 6t *chwechet* eus *-eto-, mes evit 7t ha 10t e vez *-m-eto- > /ṽved/, m’em strewas da ’n niveroù all : Br. *c’hwec’hvet*, hag ac’hann furmoù nevez a-walc’h : *unanvet*, *eilvet*, *daouvet*, *divvet*, *trivet*, *teirvet*, *pevarvet*, *pedervet*, *pempvet* an holl anezhe diwar analogiezh (sl. GMW 48 ; HMSB 167) : anezhe n’eus met unan a ve testeniekaet e krBr. : *pederuet* Mc. 113.

Treuzvevet en deus well-wazh ar ger *bliden* e krBr. *bliz(i)en*, eus *blidanī, da dostaat da BrW. *blez* (‘blé’) eus **blido-*. En enep, BrKLT. *bloaz* a zeu eus **blēdo-*, sl. DGVB 86. Advevaet eo bet *blizenn* e ’r yezh arnevez gant ster “bloaziad skol” : ar studierion a gentañ *blizenn* ; krog a ray ar *vlizenn* 1974-75 e miz du 1974.

En *atareg* /adaRe/ ez anavezet diouzhtu *adarre*. Dont a rafe eus Pr. *ate-are-reg, gant Pr. **reg-* “étendre, mener” (HPB 714 ; DGVB 293). Abaoe ar krBr. ez anavezet ivez ur ger *arre*, heñvelster gantañ, anavezet bremañ e BrW. Hag a-wezhioù e BrK. (PRO = 181), sl. DGIB 159. Ne c’hell ket enta bout ur strishadur eus *adarre*, hogo e tave da Pr. **are-reg-*.

Ar verb *devout* n’eo anavezet e nBr. met en 3. un. : *deus*, *doa*, *devez*, *deveze*, *devoe*, *devije* (*deveze*), *devo*, *deve* (*devehe*, *devefe*). Hogen en hBr. e veze displeget reol *do-but “bout bezant, se trouver”, sl. DGVB 130, VBEG

323 : *debei* = *deve*, *debider* = °*devezer* ha marteze *dodeo* = °*dezeo*. Diwar ar pao. *devout* ez eus bet tennet meur a zeverad e 'r yezh arnevez : DAFA 63/29 : *devoudad* g. “nep anadenn e kement ha ma 'z eo degaset d'ar boud ; efed”, *devoudañ* v. “degas d'ar boud ; degas evel efed” ; DAFA 64/47 : *devoud* g. “kement a zo pe a c'hoarvez, sellet evel sol d'an devezvoud ; fed”, gant un notenn brizius o tiforc'hañ sterioù resis *anadenn*, *devoud* (“kement zo gwiriadus”), *c'hoarvoud*, *savelad*. Ha reiñ a reomp amañ evel skouer eus an hentennoù nevezc'heriaouiñ arveret :

Diforc'hañ a reer an termennoù *anadenn*, *devoud*, *c'hoarvoud*, *savelad* evel-henn : *anadenn* eo kement zo merzhadur ; *anadenn* a ra dave d'ar bed evel tra merzhzet ; *devoud* eo kement zo gwiriadus ; *devoud* a ra dave d'ar bed evel gwirvoud. E-touezh an devoùdoù e tiforc'her arc'*hoarvoudoù* (danevellet gant an Istor) hag ar *saveladoù* (dezrevellet gant ar Skiant). Sk. 1 : ar birviñ zo unan eus an anadennoù studiet gant ar Fizik ; sk. 2 : birviñ a rae ar mor dindan wrez tarzhadennoù an emgann (*devoud* istorel = *c'hoarvoud*) ; sk. 3 : birviñ a ra an dour da 100°C dindan 1 atm gwask (*devoud* skiantel : *savelad*).

Pelloc'h e kaver, DAFA St/36 : *devoudadur*, *devoudadurel*, *devoudadurezh*, *devoudadurour* ; DGYA A-1/35 *devouderezh* “déterminisme” ; DGYA A-2/33 *devouder* “facteur” ; A-4/32 *devoudañ* “produire = causer”, *devoudel* “réel, de fait, factuel”, *devouderezh* “processus causal”, B-1/37 *bezañ e devoud udb*. “causer qqch., être cause de qqch.”, ha spisadurioù nevez : *devouderezh* + “causation : causalité (= causation) ; enchaînement causal”, *devouder* “cause, surtout au sens concret ≠ facteur ≠ effet = *devouded* ; *ere devouder-devouded* “lien entre cause et effet ; lien de cause à effet”. (Merzhzet a reer ez eus erlerc'hiet amañ *devouded* ouzh *devoudad* DAFA 63, da heul an daeloù a reer anv anezhe LAVA 03/64-69). Spisadurioù all c'hoazh : DGYA B-2/33 : *A zo e devoud B* “A détermine B (sens causal)”, *devouderezh* “déterminisme (ensemble des conditions nécessaire d'un phénomène)” ; *devoudus* “décisif”, “déter-

minant (sens causal)”.

An hBr. *trei* zo aet da Br. *dre* : evit /ei/ > /e/, sl. *bei* > *be*, ero. 3. un. *bout* ; evit /-d/, sl. *pep* > *bep*, &a.

Anaout a reer Br. *deroù* en hBr. *dichrou* /dɪxrow/ krBr. *dezrou* /deɛrow/, sl. VBEG 113h. ; heñveldra hBr. *dacr* /daxr/ > krBR. *dazr(ou)* /dadrow/ > Br. *daeròù* (ha *daelòù*). An droienn °*dre zeroù* zo da geñveriañ gant *dre greiz*. Ar frazenn a vije : °(an) *naontekvet blizenn*, goude ar bevare a idoù miz kerzu, *adarre devezer dre zeroù* ar bloaz. Merzhet dreist-holl ne arvered ket a skorell dirak ar verb, nag ar ger-mell kennebeut.

39. Ne deposuit : : *ne discarthas* /nɪ ɖiskarθaz/ DGVB 265.

Peurliesañ e veze *ni* an nac'hell, ha ne gaver *ne* met e 'r skouer-mañ, ar pezh a zave da /nɪ/, aet reol da krBr. ha nBr. *ne*. Gwelet a reer n'eus ger skorañ ebet war-lerc'h ar verb evel *ket* /ked/. Heman ne oa ket nac'hus er penn-deroù, mes deuet eo da vezañ e 'n teodyezhoù pennañ merk an nac'hañ ; sk. : *ar paotr 'gan* / 'gan *ket ar paotr*. Sl. DGVB 264, 266 ; VBEG 275 ; HMSB 281-286 ma vez diskleriet mat arverioù *ne* ha *na*.

E *discarthas* /ɖiskarθaz/ e weler ur bonator 3. un. en -as. Unvanet eo bet displegatur ar preterit, pe bonator bremañ, a-hed istor ar brezhoneg. Diwar ar savboent treadegel e c'haller diforc'hañ tri rumm dioutañ : a) s-preterit, a ziskoueze en hBr. tri dibenn en 3. un. : a1) -as /az/ : *luncas* “avala” = *lonkas* ; *gulipias* “mouilla” = *glebias* ; *difidhaas* = °*difisaas* /difiʒaaz/ (gant //ž// < /d^H/, sl. *nevesañ* /neweʒa~), er verb *ut-difidha-* = °*ozdifisa* (sl. EC 11/455) “il se défia” ; an dibenn nemetañ o vout chomet bev eo ; a2) -is : *dichreuis* “commença” = °*derevis* (gant kontammadur deroù-) ; *ecdiencis* “échappa” = °*ezdienkis* (*diank-*) ; *guotegis* “fit taire” = °*goudevis* (*tav-*) ; a3) -sit /zid/ : *lescsit* “brûla” = °*leskzed* (*losk-*) ; *toreusit* “usa, frotta” = °*tarevzed* (*tarav-*) ; *tinsit* “tira, étendit” = °*tennzéd* (*tenn-*), sl. GMW 123 ; un a4) en *-os n'eo ket testeniekat e hBr. mes a vez kavet e krBr. -os : *dougos*

“porta” ; *digasos* “envoya” = °*digasos* ; *bihanos* “diminua” = °*bihanaos* (sl. EC 10/179 ; ; b) *t*-preterit : hBr. *aruuoart* “fascina” = °*arouarzh* (eus °*arouariñ* ; *dodicouant* “arracha” = °*dezigewant* (eus °*dezigewanañ*) ; *doit(h)* “emmena” = krBr. *deuz/døθ/* = °*deuzh* ; e krBr. *ivez aez* “eas” = °*aezh* ; c) *ā*-preterit : *arimrot* “s’occupa de” = °*arempreuz* (eus °*arempret*, sl. *darempred*). Evit an holl furmoù-se, sl. VBEG 308hh. A-zivout pennrann *discarthas*, sl. *karzhañ*, *digarzhañ*, *skarzhañ*. Kompren a reer °*diskarzh*as evel “pellaas, disrannas”.

Ar spsc’heriad a vije : °*ne ziskarzh*as “ne zisrannas ket”.

40. *nubes latibulum eius nec nostra : : is mui dis hacet i dre(h) bei cemin(t) tronni sed hoc celus est dici /Iz mwi diz haged I drex vei kemInt dron ni ( ) kllys/*, troet “est trop inférieur la terre pour que soit en vue de Dieu ce qui se passe parmi nous ; mais c’est là une proposition blâmable” DGVB 233.

Ar gerioù *is* (§ 33), *i* (§ 33) zo bet studiet dija.

Ar ger *mui* /mwi/, Br. *mui* a dal da gentañ “brasoc’h”, an usrez da *meur* eo, mes ar ster-se ned eo ket testeniekaet e hBR. tra m’en spurmanter e krBr. : *ne alhe ma hyruout bout muy* “ne c’hallfe ma hirvoud bout brasoc’h” J. 188a. Adkemeret voe ur wezhig bennak gant ar ster-se e’r yezh arnevez (skouerioù all GIB 2303, HMSB 57). Un adverb oa endeo en hBr. evel *mui* bremañ (DGVB 261).

Anavezet mat eo an enebadurioù *ouzh* / *diouzh* / *a-ziouzh*, *war* / *diwar* / *a-ziwar*, &a. Heñveldra ez eus bet *is* /°*dis*/ *a-zis > *a-is*. Kadarnaet eo ar stumm *a-zis gant hKb. *a dis* “a-is, a-zindan, ouzh traoñ” hag ar ster adverbel-se em ziskouez amañ ivez gant *dis* ; sl. ivez *dispilh* / *a-zispilh*, *a-ispilh*. Arveret veze *is* evel usrez da *isel* = *izel*, ha n’eo ket souezhus enta e vije heuliet gant *hacet*.

Gouzout a reer e vez degaset hiziv renadenn an ustez gant *eget* pe *evit*. Pa seller *ouzh* istor ar yezh e hañval hBr. *hacet* > Br. *eget* bout koshoc’h ha “reizhoc’h” (sl. Kn. *ages*), GRVB 250. Abred a-walc’h avat, da vare ar KrBr. ez eus bet kemmesk gant an araogenn *evit* (HMSB 54) ha breman e c’haller

lavaret ne reer mui gant *eget* nemet e BrL. hag e'r yezh lennegel. En Enez-Eusañ e reergant *neget* (distaget [negít]) a geñverier gant krKb. *noget, nogyt* : *iawnach yw idaw dy gynnhal nogyt y mi* “more fitting is it for him to maintain thee than for mee”, GMW 43. Savet e vez krKb. *nogyt* war *noc* a zegas e Kb. renadenn an usrez, evel hBr. *hacet* war *hag*. Keñveriañ a reer *-et* /ed/ gant Lat. *ita*, GMW 231, ha heman a vez ivez e furmoù evel *nemet* (*namm*) ha *bennaket* (*bennak*), DGVB 205. Ger-ouzh-ger e vije ar frazenn krKb. a-zioc'h : *eeunoc'h eo dezhañ da *gantdalc'h neget din*.

Ar ger hBr. *dre(h)* a dal war un dro “gwel, arvez” ha “kaer”. E-kichen °*drec'h* ez eus ivez hBr. *derch* /derx/, heñvelster, a dreuzvevas betek krBr. *derch* /derx/ = °*drec'h* : *me guel vn merch, heruez he derch guerchez* N. 160 ; *ma-m-eux vn merch net ha derch* B. 35 (DGVB 135; DEBM 264; GMB151h.; GIB 295). Kar eo an daou c'her, hep mar, mes n'eo ket diogel ne ve met daou stumm ag ar memes furm, e'r c'hontrol. Nevez zo e voe advevaet *derc'h*, *erzerc'h* (hBr. *ardirh*, *erder(h)* “évident, manifeste” DGVB 162) : *derc'hadur* + “représentation (mentale)” DGYB A-5/3; *derc'hañ* “représenter” A-5/3; *derc'hañ* + *strollennel* “représentation collective”, id.; *derc'haozadoù* “objets factices” B-3/18; *derc'haozañ* “produire des objets factices” id.; *derc'haozel* “factice (sens courant, produit par imitation, artificiellement” id.; *derc'helezh* “représentation” EMSAV. 83/369; *derc'henn* “représentation (mentale)” A-5/3; *derc'hennañ* “représenter” id.; *derc'houezadur* + “représentation” A-5/3 (*d.* ar mennozioù, ar youloù, armerzhel, broadel, kenfeuriek, korfuniadek, muian-iverel) id.; *derc'houezañ* “représenter” id.; *derc'houezour* “représentant” id. &a.

E'n orin em ziskouez *kement* evel kenrez *bras*, *meur*, savet war ar pennanv *ment*. An hBr. *kemint* en deus aman ar ster a gaver e *kement zo*.

En hBr. *tro-* ez eus ar rakger a welet e *tronoz* hag en araogenn *tra* en troienn *tra ma'z* ('*tro ma oa bew*' SBI: 2/288, *tre* (*etretant, trotant* N. 794); sl. BrW. *ne zigouskan greun tro gant an noz* CHal-. Gant ar stumm hBr. *tronni* e ranker gwelet, hep mar, *tron-ni, eleze °*tromp-ni*, marteze a-walc'h °*dromp-ni*,

gant blotadur evel e *tre* adverb / *dre* araogenn, DGVB 322 e'r 1.l.s. a veze merket en hBr. gant *-n* (sl. VBEG 263): chom a ra aspadennoù bennak eus an dibenn-se : krBr. *deon-ny* Nl. 111; nBr. *ac'hanon-ni* (Eusañ, &a. mes adalek ar krBr. ez eo deuet da *-mp* s-diwar levezon an dibennoù verb.

Deveret eus *col* “fazi, torfed” = Kb. *cwl* “pec'hed”, a vije bet °*koul* moarvat, eo hBr. *celus* “fazius, kiriek” = Kb. *cylus* “blameworthy” ; ur ger kar, hKb. *ciliawc* zo testeniekaet e mesk ar spisc'herioù henvrezhonek, DGVB 106 ; mar bije bet hBr. e vije bet skrivet *cilioc, *celioc. Hervez Fleuriot, “le terme a disparu en Bret. au cours de la période du bret. moy. ancien”. Ha gwir eo ? Hon ger *kiriek*, testeniekaet a-c'houde Greg. hepken (GIB 1695) ha tostaet da *digarez* ha hIw. *caire* “tamall” gant Ernault, GMB 557, a c'hallfe bout evit *kiliek ha dont eus *ciliauc* hep an disterañ diaester ; klotañ a rafe mat ivez evit ar ster.

Adsevel a reomp ar frazenn : °*es mui dis eget e drec'h ve kement dromp-ni*, mes se zo *kelus* da lavaret.

41. memoriter tenet, excepto eo quod eosdem circulos : : *is ret dudo em gudbut alcam a ois ino nepot cemaruidtit* /Iz red dædo eñ guðvud alkam (?) a oIz Ino nebed keřarwIddId/, troet “est nécessaire à lui-lui, (pour) savoir le cycle (?) qui est alors, peu d'expérience” DGVB 233.

Diwar al La. *ratio* eo deuet Kb. *rhaid*, Br. *ret*, war a hañval, mes meur a hini a soñjas e oa re bell ar sterioù, sl. DGVB 295.

Evit *dudo em* = *dezhoñ*, sl. §32.

An hBr. *gudbut* /guðvud/ zo aet da krBr. *gouzuout* /guðvoud/ ha bremañ da *gouzout*. Evit istor e zisplegadur, sl. HMSB 219-224. Lavaromp amañ hepken n'eo “prezant”, sañset, ar verb, met ur bonator : “deuet eo da c'houzout” = “gouzout a ra”, dres evel Gr. οἶδα, ha setu perak e hañval ken iskis an displegadur klasel : *goun*, *gouzout*, *gouzomp*, *gouzont*, °*gous*, mar ouzhpenner eo disheñvel c'hoazh orin an 3. un. *goar*. Ar *-z-* a verzher amañ zo an hevelep

hini a gaver er bonatorioù hag eilatorioù all, eleze /z/ (ha neket /ž/ evel e *gou(v)ezan*), bet miret e BrW., mes aet da /ž/ -j- e BrKLT. Ar furmoù testeni-ekaet en hBr. zo *guid* /gwId/ 3. un. bko. reol = *gou(v)ez*, -*goiomp* 1. ls. °*gouenomp* (?) (kv. *goun*) ha *gus* /guz/, furm dic’hour, deuet da krBr. *gous* a grakvev betek bremañ e’n droienn *nouspet* (= *n’ous pet*), sl. DGVB 61, 203.

Den ne oar ne beban e c’hell dont *alcam* : martezeadennañ a reer ur ster evel “kant ur steredenn” (DGVB 58h.). E Diellevr Rodon e lenner ivez *Alcam*, anv-lec’h, *Augan* hiziv. Gant meur a zouj e kinnigfen gwelet amañ *alt-cam, ennañ hBr. *alt* = *aod* “tevenn, uhelder”, DGVB 325, ha *cam*, a gaver ivez *camm* sp. “(zodiacus) obliquus”, hon ger *kamm*. O keñveriañ gant *alt* “articulation, jointure”, ha ne vije ket posupl kompren °*aogamm* evel “kelc’hdro”, Gl. “orbite” ???

ois zo kentfurm Br. *eus*, bongevor margediel *bout*, tremenet dre rkrBr. *ous* (*me am ous un amoric* RC 34/246), krBr. *eux*, sl. DGVB 275.

Sklaer eo *nepot* /nebød/ aet da *nebeut*, DGVB 265.

Studiet eo bet hBr. *cemaruuidtit* /keřarwIddId/ “expérience connaissance” = °*kevarvezded*, e LAVA 04/23h., a-unan gant *comarguid* id. = °*kevarvez*, *comarguoed* “expérimenté, habile” = °*kevarouez*, ha daveiñ a reomp da ’r pennad-se.

Ur gudenn a sav evit an a dirak *ois* : Fleuriot a gav dezhañ ez eo a raganv stagañ, mes d’hon soñj e vije souezhus a-walc’h un hevelep raganv dirak *eus*, ha gwell eo ganeomp gwelet *hag*, deuet da *ha* dirak un diftongenn. Bremanekadur ar frazenn a vije enta : °*es ret dezhoñ gouzout ? aogamm ? ha eus nebeut kevarvezded*.

N'edoa ket en hon soñj, a-dreuz un nebeut darleadurioù, deskiñ deoc'h an henvrezhoneg, na klask reiñ un daolenn, a pa vije amglok hepken, eus ar pezh a ouzomp diwar e benn. Un nebeut gerioù hag un nebeut frazennoù hon eus studiet, bet kemeret hep dibab pe dost a-douez kantadoù a re all.

Diwar ar skouerioù-se hon eus klasket diskouez deoc'h pegen frouezhus ha spletus e c'hell, hag e rank, bout hon yezh koshañ evit ar vrezhonegerion helenn, ha dreist-holl evit savidigezh ar brezhoneg arnevez, ar yezh arbennik a zo war sevel a-c'houde un dek vloaz bennak. Kentoc'h eget gouiziegezh, hentennoù hon eus klasket kenteliañ hep klask kuzhat an diaesterioù.

Merzhet ez eus bet e raemp dave dalc'hmat da levrioù Fleuriot ; un tammig “a c'hiz kozh” eo o doareoù, “klasel” mar fell deoc'h, eleze ne dennont met nemeur a evezh ouzh hentennoù ar yezhoniezh arnevez ; hogen, “klasel” int ivez, e 'r ster all, da lavaret eo ez eus anezhe levrioù o devo merket don hon frantad ken evit an anaoudegezhioù ledan ha sur o deus legadet dimp war ar yezh voe ken — ha dreist-holl — evit emastenn meurdeus ar yezh vo, deuet da c'hallus dreze, ha gante hepken.

G. P.
Krumweg, 13/11/74

BERRADURIOÙ

Meneget eo ar skridoù brezhonek evel a-barzh (D)GIB.

- ALBB : P. LE ROUX, *Atlas linguistique de la Basse-Bretagne*, Rennes-Paris, 1924-1953.
- BBCS : *Bulletin of the Board of Celtic Studies*, Cardiff, 1921 - .
- CB : J. LOTH, *Chrestomathie bretonne*, Rennes-Paris, 1890.
- DAFA : *Dafar evit ar Geriadur broadel*, 63, 64, St(agadenn), Kastellin, 1963, 1964, 1971.
- DEB : Ch.-J. GUYONVARCH, *Dictionnaire étymologique du breton ancien, moyen et moderne*, Rennes, 1973 - .
- DEBM : É. ERNAULT, *Dictionnaire étymologique du breton moyen*, Nantes-Paris, 1883.
- DGIB : R. HEMON, *Dafar geriadur istorel ar brezhoneg*, Brest, 1958.
- DGVB. : FLEURIOT, *Dictionnaire des gloses en vieux breton*, Paris, 1964.
- DGYA : *Dafar geriadur ar yezh arnevez*, Kastellin, 1969 - .
- ÉC : *Études Celtiques*, Paris, 1936 - .
- EMSA. : *Emsav*, Roazhon, 1967 - .
- GBG : É. ERNAULT, *Gériadurig brezonek-gallek*, Saint-Brieuc, 1927.
- GIB : R. HEMON, *Geriadur istorel ar brezhoneg*, Kastellin, 1959 - .
- GM : M. EVANS & W.O. THOMAS, *Y Geiriadur Mawr*, Llandybie-Aberystwyth, 1965.
- GMB : É ERNAULT, *Glossaire moyen-breton* (2. emb.), Paris, 1895-96.
- GMN : D. SIMON EVANS, *A Grammar of Middle Welsh*, Dublin, 1964.
- GOI : R. THURNEYSSEN, *A Grammar of Old Irish*, Dublin, 1946.
- GPC : *Geiriadur Prifysgol Cymru*, Caerdydd, 1951 - .
- HBNB : Y. PLERGER, *Eus an henvrezhoneg d'an nevez-vrezhoneg*, Aberystwyth, 1965.
- HMSB : R. HEMON, *A Historical Morphology and Syntax of Breton*, Dublin, 1975.

- HPB : K. JACKSON, *A Historical Phonology of Breton*, Dublin, 1969.
- HY : *Hor Yezh*, Douarnenez-Aberystwyth-Roazhon, 1955 - .
- IEW : J. POKORNY, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bern, 1954-59.
- LAVA : *Lavar*, Kastellin, 1966 - .
- LEIA : J. VENDRYES, *Lexique étymologique de l'irlandais ancien*, Dublin-Paris, 1959 - .
- LHEB : K. JACKSON, *Language and History in Early Britain*, Edinburgh, 1954.
- MM : É. ERNAULT, *Le Mirouer de la Mort*, Paris, 1914.
- NDBF : R. HEMON, *Nouveau dictionnaire breton-français*, Brest, 1970.
- NFBT : F. GOURVIL, *Noms de famille bretons d'origine toponymique*, Quimper, 1970.
- OTC : *Ogam*, — Tradition celtique, Rennes, 1949 - .
- RC : *Revue celtique*, Paris, 1870-1934.
- VB : P. LE ROUX, *Le Verbe breton*, Rennes-Paris, 1957.
- VBEG : L. FLEURIOT, *Le vieux-breton, éléments d'une grammaire*, Paris, 1964.
- WG : J. MORRIS JONES, *A Welsh Grammar, Historical and Comparative*, Oxford, 1913.
- WVBD : O H. FINES-CLINTON, *The Welsh Vocabulary of the Bangor District*, Oxford, 1913 .
- ZCP : *Zeitschrift für celtische Philologie*, Halle-Tübingen, 1897 - .
- Ct : *Celtica*, Baile Atha Cliath, 1952 - .
- YBB : F. KERVELLA, *Yezhadur bras ar brezhoneg*, 2. emb., Brest, 1976.

